

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Husitská teologická fakulta

Domáci násilí na dětech a rodičovská zodpovědnost
(Domestic violence against children and parentel responsibility)

Bakalářská práce

(Bachelor thesis)

Vedoucí práce:
JUDr. Michael Kučera

Autor:
Petra Brychtová

Praha 2011

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce JUDr. Michaeli Kučerovi, za cenné rady a velmi vstřícnou a ochotnou spolupráci. Zároveň chci poděkovat sociálním pracovnícům v Intervenčním centru a na Orgánu sociálně právní ochrany dětí Prahy 9, za umožnění klíčové praxe, za odborná doporučení při sbírání poznatků na praxi a psaní praktické části.

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že předkládanou práci jsem zpracovala samostatně. Použila jsem literaturu, kterou uvádím ve Zdrojích.

V Praze 2. dubna 2011

Petra Brychtová

ANOTACE

Domácí násilí na dětech je neakceptovatelnou formou násilí, které výrazně formuje osobnost dítěte. Násilí je možné předcházet, preventivně monitorovat a co nejvíce redukovat, například kontrolou rodičovských práv a rodičovské zodpovědnosti. Ta slouží jako primární nástroj omezování výchovných práv. Rodičovská zodpovědnost a další možné postupy na ochranu dětí a eliminace rizikových faktorů je základním tématem mé bakalářské práce. Zkoumám přístup k dětem, jako svědkům, či přímo obětem domácího násilí a také přístup k rodičům z pohledu rodičovské zodpovědnosti a následných možností v případě patologie v rodině.

Práci dělím na teoretickou část, kde kladu důraz na terminologický rámec a specifické souvislosti, a na úsek věnovaný rodinnému právu a rodičovské zodpovědnosti. Druhá část je praktická, jejíž náplní je dostupná pomoc ohroženým osobám, reflexe zkušeností z praxe a rozsáhlá kazuistika případu ze zpráv v Intervenčním centru a na Orgánu sociálně právní ochrany dětí.

ANNOTATION

Domestic violence against children is an unacceptable form of violence, which significantly shapes the personality of the child. Violence can be prevented proactively monitor and reduce as much as possible, such as parental control and parental responsibility. It serves as the primary instrument of control of educational rights. Parental responsibility and other possible procedures for the protection of children and elimination of risk factors is the subject of my thesis. Explore access to children, as witnesses, or even victims of domestic violence and access to parents in terms of parental responsibility and the subsequent possibilities for pathology in the family.

The thesis is divided into the theoretical part, where I place emphasis on the terminology and specific connections, and the section devoted to family law and parental responsibility. The second part is practical; it deals with help and assistance provided for battered persons, and the reflection of practical experience, i.e. extensive case study of case reports from the Intervention Center and the Department of Social and legal protection of children.

Klíčová slova

Domácí násilí, rodina, násilí, děti, lidská důstojnost, trestné činy, instituce vykazání, rodičovská zodpovědnost, Orgán sociálně-právní ochrany, Intervenční centrum.

Keywords

Domestic violence, family, violence, children, human dignity, crime, reporting institutions, parental responsibility, social-legal protection, Intervention Centre.

OBSAH

1 ÚVOD	8
1.1 Cíl	8
1.2 Metodika	9
2 TEORETICKÁ ČÁST	11
2.1 Vymezení základních pojmů	11
2.1.1 Domácnost	11
2.1.2 Nezaopatřené dítě	12
2.1.3 Osoba blízká	12
2.1.4 Rodina (dle knihy České rodinné právo)	12
2.1.5 Rodina (dle knihy Sociologie rodiny)	13
2.1.6 Rodina (dle Zákona o státní sociální podpoře č. 117/1995 Sb.)	13
2.1.7 Rodina (dle Zákona o rodině č. 94/1963 Sb.)	13
2.1.8 Společné bydlení manželů a dětí	14
2.2 Listina základních práv a svobod	15
2.2.1 Čl. 7 Nedotknutelnost osoby a jejího soukromí je zaručena	15
2.2.2 Čl. 10 Zachování lidské důstojnosti	15
2.2.3 Čl. 12 Obydlí je nedotknuté	16
2.2.4 Čl. 32 Rodičovství a rodina je pod ochranou zákona	16
2.3 Násilí a domácí násilí	17
2.3.1 Násilí	17
2.3.2 Domácí násilí	17
2.3.3 Přestupkový zákon: pojem domácí násilí	18
2.3.4 Trestní zákon: pojem domácí násilí	19
2.4 Trestné činy páchané na dětech	22
2.4.1 Opuštění dítěte nebo svěřené osoby	22
2.4.2 Týrání svěřené osoby	22
2.4.3 Svádění k pohlavnímu styku	22
2.4.4 Systémové týrání	23
2.5 Trestné činy v souvislosti s domácím násilím	24
2.5.1 Vražda	24
2.5.2 Ublížení na zdraví	24
2.5.3 Omezování a zbavení osobní svobody či zavlčení	25
2.5.4 Psychické násilí	26

2.5.5 Nepřekážení trestnému činu	26
2.6 Instituce vykazání	28
2.6.1 Zákon na ochranu před domácím násilím	28
2.6.2 Důvodová zpráva k navrhované právní úpravě o ochraně před domácím násilím	30
2.6.3 Zákon č. 273/2008 Sb., O Policii České republiky	32
3 RODINNÉ PRÁVO	34
3.1 Teorie rodinného práva	34
3.1.1 Principy rodinného práva	34
3.1.2 Rodinné právo jako právo veřejné	34
3.1.3 Vztahy mezi rodiči a dětmi	34
3.1.4 Vývoj dětí v rodinách s domácím násilím	35
3.2 Právní akty v minulosti	36
3.2.1 Deklarace práv dítěte	36
3.2.2 Úmluva o právech dítěte	36
3.2.3 Světový Summit o dětech	36
3.3 Zákon o rodině	37
3.3.1 Sňatek a manželství	37
3.3.2 Čl. 18 Muž a žena jsou povinni žít spolu	37
3.3.3 Rozvod a rozhodování o výchově dětí	38
3.4 Rodičovská zodpovědnost	39
3.4.1 Obecné principy Rodičovské zodpovědnosti	39
3.4.2 Výchovná opatření	40
3.4.3 Pěstounská péče	41
3.4.4 Ústavní výchova	41
4 PRAKTICKÁ ČÁST	43
4.1 Orgán sociálně právní ochrany dětí, Úřad městské části Prahy 9	43
4.1.1 Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí	43
4.2 Intervenční centrum	46
4.2.1 Činnost a jedinečnost IC	46
4.3 Problémy v praxi	48
4.4 Kazuistika	50
4.4.1 Případová studie z Intervenčního centra	50
4.4.2 Případová studie z Orgánu sociálně právní ochrany dětí	55

5 ZÁVĚR	65
6 ZDROJE	68
6.1 Právní předpisy a komentované právní předpisy	68
6.2 Odborná literatura	68
6.3 Slovníky	69
6.4 Internetové zdroje	69
7 SEZNAM PŘÍLOH	70
8 PŘÍLOHY	71
8.1 Příloha č. 1: Bezpečnostní plán (text)	71
8.2 Příloha č. 2: Statistické údaje o vykázání (tabulka)	72

1 ÚVOD

Domácí násilí na dětech je patologický jev, který se ve společnosti rozšířil a je natolik vážný, že bylo vytvořeno několik zákonů, které jsou součástí ústavního pořádku a upravují situace s ním spojené.

Odborníci se shodují na čtyřech rysech při charakterizování domácího násilí. V první řadě je to četnost, kdy násilí se vyvíjí, projevy se opakují a jsou častější. Toto je spojeno také s narůstající intenzitou, kdy dominuje psychické násilí na začátku. Třetím znakem je určení jasných rolí. Jedná se tedy o případy, v nichž je zcela zřejmé, kdo je oběť a kdo je pachatel trestného činu. Posledním, často se vyskytujícím rysem je soukromí, domácí násilí se odehrává mimo zrak veřejnosti, avšak zůstává role dětí jako diváků.

Moje bakalářská práce má za cíl vymezit postoj společnosti a právního rámce k násilí na dětech a to spíše v roli svědků, nežli přímo obětí. To zůstává opomíjenou oblastí a dětské prožívání domácího násilí není přijímáno s náležitou důležitostí a to i ve smyslu právních kroků. Pokud bych měla definovat proč zrovna toto téma, odpověď bude stručná a jasná: Přítomnost dítěte, jakožto svědka domácího násilí není před soudem vnímána jako přitěžující okolnost.

Matějčková a Langmeierova teorie psychické deprivace rozebírá touhy a potřeby dítěte. V rodině plné násilí nedochází k uspokojení ani jedné ze základních potřeb. (Matějček, 2003, s. 37).¹

1.1 Cíl

Cílem mé práce je studie problému násilí v rodině, jehož součástí není jen osoba násilná a osoba ohrožená ale také děti. Mou snahou bude terminologická přesnost a uchopení problému domácího násilí na dětech, který vysvětlím v kontextu několika vědních oblastí. Cílem práce bude zkoumaný problém analyzovat a reflektovat na základně nastudované literatury a zkušeností načerpaných z praxe.

Z přečtené literatury uvedu jednotlivé právní oblasti, které s násilím v rodině operují a upravují je. Zvolila jsem si teoretické paradigma, jež obnáší průřez právními normami z oblasti zejména rodinného, ale i občanského a trestního práva, jehož součástí budou popsány jednotlivé články Ústavy a Listiny základních práv a svobod, které jsou výchozími body pro vypořádání se s násilím v rodině a které slouží jako základní platforma pro občanské jednání.

Popíši Zákon o Policii, který novelizoval Zákon o ochraně před domácím násilím. Pro bližší vhled do problému budu pracovat se současnou podobou zákona, ale zaměřím se i na právní vývoj ochrany obětí a na důvodové zprávy, které objasňují, proč je nutné násilí ve společnosti striktně omezovat.

---

¹ MATĚJČEK, Zdeněk. (2003): *Co děti nejvíc potřebují*. Portál, Praha. 108s. ISBN 80-7178-853-8.

Prozkoumám instituci vykázání za cílem potvrzení či vyvrácení domněnek, co ve skutečnosti se děje v rodině, kde jsou děti svědky popřípadě přímo oběti násilí.

V rámci zkoumaného jevu navštívím Intervenční centrum a Orgán sociálně právní ochrany dětí, abych získala poznatky o následné péči o ohrožené osoby a přístup těchto institucí k zajištění nejlepšího zájmu dětí.

Zahajovací úsek v teoretické části vysvětluje základní pojmy, které vychází z právních norem a z oblasti sociologie, které se týkají rodiny. Jde mi o sémantický rozdíl v pojmosloví, jež souvisí s násilím v rodině, ne o encyklopedický výčet. V další kapitole s názvem *Násilí a Domácí násilí* chci objasnit tento jev s oporou v Trestním a Přestupkovém zákoně a poukázat na jeho těžkou uchopitelnost v právním řádu. Následovat bude výčet trestných činů páchaných na dětech pro úplný kontext mé práce.

Výrazná část mé práce míří k odpovědi na otázku, kterou jsem si na začátku stanovila, tedy *Co se děje s rodinou a s dětmi po vykázání? A Proč není přítomnost dítěte u domácího násilí vnímána jako přitěžující okolnost?* Pro získání relevantních odpovědí zpracuji Zákon o rodině, konkrétně rodičovskou zodpovědnost a výchovná opatření, které zákon umožňuje, protože dle této právní oblasti, se řešení situace také řídí. Součástí mé bakalářské práce bude navštívit pracoviště, kde pomáhají obětem a ohroženým osobám včetně dětí. Poznatky zde získané pak uvedu v praktické části. Využiji možnost prozkoumat konkrétní případ nejen z pohledu Intervenčního centra ale i stanoviska a postup Orgánu sociálně právní ochrany dětí.

Moje práce je zajímavá hlavně z důvodu zaměření na specifika u dětí, na kterých je pácháno násilí, či jejich svědectví domácího násilí. Téma domácího násilí je v odborné literatuře početně zastoupeno, avšak je ojedinělé z hlediska zacílení na děti a jejich roli v dané situaci.

Cílem práce je studie problému domácího násilí na dětech, popsání platných právních úprav a zjištění skutečné situace rodiny, kde k domácímu násilí dojde. Jedním z mých výchozích předpokladů je nedostatečná pozornost o násilnou osobu po vykázání.

1.2 Metodika

V teoretické části jsem prostudovala literaturu, jež uvádím ve zdrojích, ze které vykládám jednotlivé pojmy a analyzuji je v souvislosti s domácím násilím. Pracuji s Trestním, Občanským zákoníkem a Zákonem o rodině, některé dodatky jsou vyňaty z dalších zákonů. Při studiu jsem využila soudní usnesení ve věci Trestného činu týrání svěřené osoby pro lepší orientaci v problému. Terminologickou přesnost dokládám i odbornou literaturou a názory odborníků, kteří se tématem zabývají. Pracuji zejména s literaturou právníkou a sociologickou, ale také s knihami, které se věnují sociálně patologickým jevům násilí ve společnosti a se sborníky textů sociálních pracovníků v Intervenčním centru a Acorusu. Dále pracuji se slovníky. Seznam literatury uvádím na konci práce.

Pro praktickou část své práce jsem navštěvovala Intervenční centrum (Šromova 861, Praha 9, Azylový dům Šromova) a také Orgán sociálně právní ochrany dětí (Sokolovská 324/14, Praha 9). Obé jsou pracoviště, kde se s násilím v rodině intenzivně zabývají a snaží se jej řešit. Využila jsem metody řízeného ale i neřízeného rozhovoru se sociálními pracovníci, pozorování a náslechu pracovníků center při jejich práci a také jsem byla u náslechů několika jednání jak s ohroženou osobou, tak s osobou násilnou. Dále jsem použila kazuistickou metodu případové studie u spisu, který jsem prostudovala v Intervenčním centru a i na OSPOD, součástí těchto spisů byly nejrozumnější posudky od odborníků a vyšetření dítěte, které vyrůstalo v rodině plné násilí.

V závěru práce reflektuji vlastní teoretické poznatky, ke kterým jsem dospěla na základě prostudované literatury, na praxi na Orgánu sociálně právní ochrany dětí na Úřadu městské části Prahy 9 a na stáži v Intervenčním centru.

2 TEORETICKÁ ČÁST

První úsek mé práce je zaměřen na terminologickou přesnost a teoretický rámec domácího násilí na dětech. Zaměřuju se na výklad podstatných pojmů z oblasti sociologie, práva a článků z Listiny základních práv a svobod, jež specifikují lidskou důstojnost. Třetí kapitolu jsem pojmenovala *Násilí a Domácí násilí*, abych zdůraznila těžkou uchopitelnost tématu v legislativě ČR. Eminentní oblastí jsou Trestné činy na dětech, kde velmi podstatný je oddíl *Systémové týrání* a následující kapitola *Trestné činy v souvislosti s domácím násilím*, kde ty nejzávažnější zkoumám více. V závěru této části se věnuji kompletnímu zpracování Instituce vykázaní, jejíž vývoj je neodmyslitelný pro mou práci.

2.1 Vymezení základních pojmů

V kapitole uvádím primární termíny z Občanského zákoníku, Zákona o rodině a dalších právních norem, které souvisí s domácím násilím. Pro úplné vymezení uvádím několik definic rodiny, dle zákona ale i dle názorů odborníků. Na závěr objasním pojetí, jež používá Občanský zákoník pro úpravu rodinné uspořádání z hlediska společného bydlení. Lepší orientaci v pojmech jsem získala díky práci s CD-ROM verzí právníckého slovníku od vydavatelství C.H.Beck.

2.1.1 Domácnost

Domácnost tvoří fyzické osoby, které spolu trvale žijí a společně hradí náklady na své potřeby. Pojem tedy obsahuje dva znaky: reálné trvalé soužití dvou nebo více fyzických osob a spotřební charakter tohoto společenství, tedy stav, kdy každá z těchto osob přispívá podle svých možností a schopností k úhradě a na obstarávání společných potřeb. (Hendrych, 2003)²

Do domácnosti patří také nezaopatřené dítě, popřípadě nezaopatřený rodinný příslušník.³

Existence společné domácnosti pojmově předpokládá společný život minimálně dvou (fyzických) osob, jejichž soužití vykazuje znaky trvalosti, což znamená, že není předem časově omezené a dále tu je znak spotřebního společenství, tedy sdružení alespoň části finančních prostředků. Není však třeba, aby všichni členové společné domácnosti přispívali na její chod finančně, toto se týká například nezletilých dětí. Jedna a táž osoba může být příslušníkem pouze jedné domácnosti. (Hendrych, 2003)⁴

---

² *Právnícký slovník*, HENDRYCH, Dušan a kol. Praha, C.H.Beck. Heslo: domácnost, doc. JUDr. Jan Hurdík, DrSc.

³ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. Část 1., Hlava devátá, § 115.

⁴ *Právnícký slovník*, HENDRYCH, Dušan a kol. Praha, C.H.Beck. Heslo: společná domácnost, doc. JUDr. Věra Korecká, CSc.

2.1.2. Nezaopatřené dítě

Za nezaopatřené se podle zákona považuje dítě do skončení povinné školní docházky (povinná školní docházka trvá devět let a žáci ji splní ukončením období školního vyučování školního roku, v němž dovrší poslední rok povinné školní docházky), a poté, nejdéle však do 26. roku věku, jestliže se soustavně připravuje na budoucí povolání. Toto upřesňují § 12 až 15 Zákona o státní sociální podpoře. Dalším případem je, pokud se nemůže soustavně připravovat na budoucí povolání nebo vykonávat výdělečnou činnost pro nemoc nebo úraz, nebo z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu je neschopno vykonávat soustavnou výdělečnou činnost. Jako nezaopatřené dítě se za stanovených podmínek posuzuje též nezletilé nezaměstnané dítě, či dítě, které je poživitelem plného invalidního důchodu, zákon pak upravuje další situace.⁵

2.1.3 Osoba blízká

Občanský zákoník říká, že osobou blízkou je příbuzný v řadě přímé, sourozenec či manžel, partnera. Jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké, jestliže by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pocítovala jako újmu vlastní.⁶

Občanský zákoník mluví o osobě spolu žijící, kdy se termín užívá zejména ve spojení s nájmem bytu a dědictvím, tedy nájemci, kteří pečují o společnou domácnost. Osoby, které žijí s nájemcem ve společné domácnosti, mají jako nájemce právo užívat byt i právo užívat společné prostory a zařízení domu. (Prokop, 2002, s. 13)⁷

Dle Zákona o přestupcích je osoba blízká charakterizována i v jiném kontextu a to v případě spáchání přestupku mezi blízkými osobami, tyto přestupky se pak projednávají jen na návrh poškozené osoby. (Prokop, 2002, s. 14)⁸

2.1.4 Rodina (dle knihy České rodinné právo)

Rodina je nejzákladnější jednotkou společnosti, ale zároveň je i jejím produktem, čili je na společnosti relativně závislá. Rodina se přizpůsobuje jejím změnám, ale současně pomáhá vytvářet, ovlivňovat či komplikovat nebo přímo brzdit vývoj společnosti.

Jedním ze stimulů, či lépe řečeno jevů ve společnosti, který ji významně ovlivňuje a zpomaluje její vývoj, je domácí násilí. Všechny problémy v rodině se zároveň promítají do celé společnosti a navzájem mění její chod. Každý celospolečenský problém ať už přímo nebo nepřímo se dotkne každé rodiny. Současná podoba rodiny je výsledkem dlouhodobého vývoje a činění mnoha kulturních

---

⁵ Zákon č. 117/1995 Sb., zákon o státní sociální podpoře. § 11.

⁶ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. Část 1., Hlava devátá, § 116.

⁷ PROKOP, Martin (2002): *Právní ochrana dětí a obětí domácího násilí*. Ekologický právní servis, Brno. 79s. ISBN 80-902570-8-9.

⁸ PROKOP, Martin (2002): *Právní ochrana dětí a obětí domácího násilí*. Ekologický právní servis, Brno. 79s. ISBN 80-902570-8-9.

vzorců. Velmi obecně můžeme rodinu charakterizovat jako malou skupinu osob, které jsou vzájemně spojeny manželskými nebo příbuzenskými vztahy a společným způsobem života. (Hrušáková aj, 2001, s. 9)⁹

2.1.5 Rodina (dle knihy Sociologie rodiny)

Možný zmiňuje Konfucia, který byl přesvědčen, že by přibylo štěstí a prosperity, kdyby se každý choval řádně ve svém rodinném životě. (Možný, 2002, s. 14)¹⁰

Tato myšlenka je velmi příhodná pro mé téma. Uvádí biblické knihy jako Exodus, Deuteronomium, Přísloví a Žalmy, které také zdůrazňují „poslušné chování a dodržování rodinných pravidel“. (Možný, 2002, s. 15)¹¹

Jeho kniha přináší kompletní přehled změny sociologického pohledu na rodinu. O násilí na dětech se zmiňuje v kapitole „Incest a týrané dítě“ (Možný, 2002, s. 134), uvádí názor Claude-Lévi Strausse, kdy člověk incestním chováním udělal krok od přírody ke společnosti, protože u zvířat je takové páření běžné. Možný uznává toto téma jako obtížně uchopitelné a uvádí mnoho argumentů. (Možný, 2002, s. 136)¹²

V kapitole o rozvodu píše o jednom z možných důvodů jako zánik jedné z hlavních funkcí manželství pro fyzickou, emocionální či mentální patologii jednoho z partnerů. (Možný, 2002, s. 171)¹³

2.1.6 Rodina (dle Zákona o státní sociální podpoře č. 117/1995 Sb.)

Za rodinu se pro účely zákona o státní sociální podpoře považuje oprávněná osoba a společně s ní posuzované osoby, a není-li těchto osob, považuje se za rodinu sama oprávněná osoba. Žádná z osob nemůže být posuzována jako oprávněná osoba nebo jako společně posuzovaná osoba současně ve více rodinách.¹⁴

2.1.7 Rodina (dle Zákona o rodině č. 94/1963 Sb.)

Zákon hned v druhém bodě § 1 mluví o účelu manželství a tím je založení rodiny.¹⁵ Muž a žena, kteří spolu chtějí uzavřít manželství, mají předem poznat navzájem své charakterové vlastnosti a svůj zdravotní stav, aby mohli založit manželství, které splní svůj účel.¹⁶

---

⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdena. (2001): *České rodinné právo*. Doplněk, Brno. 384s. ISBN 80-210-2706-1.

¹⁰ MOŽNÝ, Ivo. (2002): *Sociologie rodiny*. Slon, Praha. 250s. ISBN-80-86429-05-9.

¹¹ MOŽNÝ, Ivo. (2002): *Sociologie rodiny*. Slon, Praha. 250s. ISBN-80-86429-05-9.

¹² MOŽNÝ, Ivo. (2002): *Sociologie rodiny*. Slon, Praha. 250s. ISBN-80-86429-05-9.

¹³ MOŽNÝ, Ivo. (2002): *Sociologie rodiny*. Slon, Praha. 250s. ISBN-80-86429-05-9.

¹⁴ Zákon č. 117/1995 Sb., zákon o státní sociální podpoře. Část 2., Hlava první, § 7.

¹⁵ Zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině. Část 1., Hlava první, § 1 (1).

Pro účely mé práce, je toto ustanovení významné. Pokud bych tuto myšlenku nadsadila velmi provokativně, můžeme říci, že ve chvíli, kdy uzavírám sňatek s partnerem, o němž nevím, že má sklony k domácímu násilí, obcházím zákon.

Muž a žena mají v manželství stejná práva a stejné povinnosti. Jsou povinni žít spolu, být si věrni, vzájemně respektovat svoji důstojnost, pomáhat si, společně pečovat o děti a vytvářet zdravé rodinné prostředí.¹⁷

Oba manželé jsou povinni pečovat a uspokojovat potřeby rodiny podle svých možností a schopností. Poskytování peněžních prostředků může být vyváženo péčí o společnou domácnost (zákon se blíže vyjadřuje k oné rovnováze).

O záležitostech rodiny rozhodují oba manželé společně, v případě, že se nedohodnou, rozhoduje soud.¹⁸

2.1.8 Společné bydlení manželů a dětí

Manželé mají povinnost žít spolu (zákon dále pokračuje výčtem povinností, jež zmiňuji výše, avšak v tuto chvíli je pro mou práci důležitá pouze první věta paragrafu, která je porušena v případě vykazání. K tomu více později).¹⁹

Hrušáková nabízí i širší vymezení tohoto ustanovení, které nemusí být chápáno striktně jako bydlení v jednom bytě. Manželé tedy spolu žijí i v případě, že nebydlí v jednom bytě (například „víkendová manželství“).(Hrušáková aj, 2001, s. 105)²⁰

Občanský zákoník definuje Společný nájem bytu manžely, který vzniká zásadně ke všem nájemníkům bytům okamžikem uzavření manželství. Není tu ale sankce, pokud manželé v jednom bytě nebydlí.²¹

---

¹⁶ Zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině. Část 1., Hlava první, § 2.

¹⁷ Zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině. Část 1., Hlava třetí, § 18.

¹⁸ Zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině. Část 1., Hlava první, § 19 (1, 2, 3), § 20.

¹⁹ Zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině. Část 1., Hlava třetí, § 18.

²⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdena. (2001): *České rodinné právo*. Doplněk, Brno. 384s. ISBN 80-210-2706-1.

²¹ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. Část 8., Hlava sedmá, § 703(3).

2.2 Listina základních práv a svobod

Ústavní zákon č. 2/2003 Sb., Listina základních práv a svobod je dokument, který je zahrnut do ústavního pořádku České Republiky. Je to definovaný soubor vztahů mezi státem a jejím občanem. Pro všechny základní práva v Listině uvedená platí, že jsou nezcizitelná, nepromlčitelná, nezadatelná a nezrušitelná. Listina je pramenem ústavního práva a její síla je před ústavními zákony. Její síla tedy převyšuje například trestní či přestupkový zákon, což je podstatné zejména z hlediska mé práce.

Hlava druhá upravuje lidská práva a základní svobody. Článek 5. uvádí, že každý je způsobilý mít práva. Navazuje článek 6., který zmiňuje každého právo na život a tvrdí, že lidský život je hoděn ochrany již před narozením, nikdo nesmí být zbaven života a trest smrti se nepřipouští.²²

Tyto články uvádím jako základní model pro lidské jednání, jež v případě násilí v rodině v mnoha směrech Listinu porušují.

2.2.1 Čl. 7 Nedotknutelnost osoby a jejího soukromí je zaručena

Pro téma mé práce je pak důležitý článek sedmý, který říká, že „nedotknutelnost osoby a jejího soukromí je zaručena. Omezena může být jen v případech stanovených zákonem.“ Tyto dvě věty, tvoří hlavní protiargumenty k instituci vykazání pachatele domácího násilí, zákona o Policii a zákona č. 135, k čemuž se budu vyjadřovat ještě později. Článek pak pokračuje, že „nikdo nesmí být mučen, ani podroben krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu“.²³

Tato nedotknutelnost a chránění principu lidské identity směřuje zejména k zásahům veřejné moci. Je to tedy hlavně tento článek, jímž se Policie ČR řídí při plnění institutu vykazání. Nedotknutelnost garantuje stát. Odstavec druhý pak vymezuje jednotlivé případy nedotknutelnosti.

2.2.2 Čl. 10 Zachování lidské důstojnosti

Desátý článek zaručuje právo pro každého na zachování lidské důstojnosti, osobní cti, dobré pověsti a chránění jeho jména. Tento článek uvádím z důvodu naprostého popření při trestných činech domácího násilí, avšak hned následující odstavec uvádí, že „každý má právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života“, což je naopak skutečnost mluvící ve prospěch potencionálního pachatele domácího násilí.²⁴

---

²² Zákon č. 2/2003 Sb., Listina základních práv a svobod. Hlava druhá, Čl. 6.

²³ Zákon č. 2/2003 Sb., Listina základních práv a svobod. Hlava druhá, Čl. 7.

²⁴ Zákon č. 2/2003 Sb., Listina základních práv a svobod. Hlava druhá, Čl. 10.

2.2.3 Čl. 12 Obydlí je nedotknutelné

První odstavec dvanáctého článku zaručuje nedotknutelnost obydlí. Není dovoleno do něj vstoupit bez souhlasu toho, kdo v něm bydlí. Druhý odstavec upravuje přípustnost domovní prohlídky a to jen v případě písemně odůvodněného příkazu soudce. Způsob provedení domovní prohlídky stanovuje zákon.²⁵

Článek 12 je tedy v rozporu s realitou a očekáváním v případě, že týraná osoba zavolá Policii ve snaze vykázat pachatele v důsledku Zákona č. 135.

Třetí a poslední odstavec toho článku vyjmenovává několik situací, kdy je zásah do nedotknutelnosti obydlí přípustný. Jsou to tedy případy, kde jde o ochranu života nebo zdraví osob, pro ochranu práv a svobod druhých, anebo pro odvrácení závažného ohrožení veřejné bezpečnosti a pořádku. Jde tedy o sporné situace a momenty, kdy jejich vyhodnocení je pouze na Policii.

2.2.4 Čl. 32 Rodičovství a rodina je pod ochranou zákona

Rodičovství a rodina jsou pod ochranou zákona a zvláštní ochrana dětí a mladistvých je zaručena. Zákon upravuje jednotlivé případy, ženě v těhotenství je zaručena zvláštní péče a ochrana v pracovních vztazích. Děti mají stejná práva, ať už jsou narozena v manželství či mimo něj. Péče o děti a jejich výchova je právem rodičů. Děti mají právo na rodičovskou výchovu a péči. Práva rodičů mohou být omezena a děti mohou být od rodičů odloučeny proti jejich vůli jen rozhodnutím soudu. Rodiče, kteří pečují o děti, mají právo na pomoc státu. Následuje článek, který zaručuje právo na vzdělání.²⁶

---

²⁵ Zákon č. 2/2003 Sb., Listina základních práv a svobod. Hlava druhá, Čl. 12.

²⁶ Zákon č. 2/2003 Sb., Listina základních práv a svobod. Hlava druhá, Čl. 32, 33.

2.3 Násilí a domácí násilí

Kapitola *Násilí a domácí násilí* objasňuje právní skutečnosti, které násilí přináší, zároveň se snažím o definici termínů z hlediska teorie práva ale i z hlediska sociální práce. Oporou pro tuto kapitolu mi byla kniha *Slovník sociální práce* (viz citace a zdroje). V části věnované Přestupkovému a Trestnímu zákoníku rozpracuji, co přesně je trestný čin a přestupek, způsoby násilí a obrany proti němu včetně trestních sazeb.

2.3.1 Násilí

Pojem *násilí* je v trestním zákoně, od jeho novelizace v roce 2004, zcela přesně definován. Při jeho výkladu je třeba vzít v úvahu souvislost, v níž je znaku "násilí" použito. V teorii se rozlišuje buď násilí ve formě *vis absoluta*, tj. násilí, které zcela vylučuje jiné než požadované chování oběti, kdy vůle u oběti zcela chybí (např. oběť je svázána takovým způsobem, který zcela vylučuje vlastní jednání). Druhou formou násilí je *vis compulsiva*, tj. násilí, které nemá za cíl zcela vyřadit vůli oběti, ale působí na její psychiku s cílem přinutit ji, aby se podrobila nátlaku, který však není neodolatelný, a proto se vůle u jednání oběti projevuje, ale je ovlivněna prováděným násilím (např. bitím s pohrůzkou, že toto bude pokračovat až do té doby, dokud oběť nepodlehne a nesplní požadavek pachatele). V obou případech je však potřeba k násilí fyzickou sílu, která překoná nebo zamezí odpor (ať už kladený, nebo jen očekávaný). Násilí může směřovat přímo proti osobě, která je k něčemu nucena, nebo proti jiné osobě, kdy násilí např. na dítěti nebo jiné osobě blízké je prostředkem působení na vůli bezprostřední oběti. Násilí také může směřovat proti věci. I zde se může jednat o nátlak na vůli oběti, např. rozbíjení bytového zařízení s cílem dosáhnout vydání cizí věci. (Hendrych, 2003)²⁷

2.3.2 Domácí násilí

Trestní zákoník ve své zvláštní části do nedávné doby neobsahoval skutkovou podstatu domácího násilí. Ta byla zavedena zákonem č. 91/2004 Sb. Domácí násilí je trestný čin podle § 215a. o „týrání osoby blízké ve společném domě a bytě“. Tímto zákonem se změnil zákon 140/ 1961 Sb., trestního zákoníku. Zákon nabyl účinnosti dne 1. června 2004.²⁸

Pojem domácího násilí je často různě vysvětlován. Sousloví *domácí násilí* je užíváno především v anglicky psané literatuře a je jím míněno násilí v partnerských vztazích. V německy mluvících zemích převažuje termín *násilí v rodině a domácnosti*, jímž se rozumí násilí nejen mezi partnery ale i

---

²⁷ *Právní slovník*, HENDRYCH, Dušan a kol. Praha, C.H.Beck. Heslo: násilí v trestním právu, doc. JUDr. Pavel Šámal, Ph. D.

²⁸ Zákon č. 91/2004 Sb., novela trestního zákoníku. Článek 1. § 215a.

násilí uplatňované rodiči vůči dětem a naopak, případně násilí mezi sourozenci. (Bednářová, aj., 2009, s. 6)²⁹

Matoušek ve svém Slovníku sociální práce říká, že *domácí násilí* je násilné chování mezi dospělými členy existující (popřípadě bývalé) domácnosti nebo mezi osobami, které mají společné děti. Pokud to tedy srovnáme s vymezením pojmu u Bednářové, pro psaní mé práce se lépe hodí termín *násilí v rodině a domácnosti*. (Matoušek, 2003, s. 56)³⁰

Samotné násilí pak vymezuje jako „chování, které je namířeno proti druhému a způsobuje mu škodu“. (Matoušek, 2003, s. 56)³¹ Výklad se pak věnuje typům násilí.

Brožura vydaná centrem pro týrané a osamělé ženy ROSA uvádí jako znaky fyzického násilí například fackování, škrcení, tahání za vlasy, ohrožování zbraní. Psychické týrání charakterizuje jako pokořující poznámky, zesměšňování, výhrůžky fyzickým násilím, ale i výhrůžky sebevraždou, sledováním, kontrolou, odpírání spánku a jídla a mnoho dalších. Domácí násilí se může projevit třeba i ekonomickou kontrolou, sexuálním násilím, a dalšími technikami, kdy jednomu z partnerů jde o nastolení pocitu strachu a kontroly k partneru druhému.

Brožura uvádí, že v České republice se s domácím násilím setká 38 % žen a u 94 % případů jsou svědky násilí děti. Je zdůrazněno, že násilí se stupňuje, narůstá jak na intenzitě, tak na četnosti a důvodem, proč ohrožená osoba v takovém vztahu setrvává, je zejména strach, že partner výhrůžky uskuteční a také naděje, že se změní. Centrum ROSA sestavilo jakýsi bezpečnostní plán, co dělat v krizové situaci a uvádí několik bodů, které v okamžik napadení ohroženou osobu nemusí třeba úplně napadnout, jako je například vyhledání lékaře a sepsání zprávy o ošetření na výměnný list, zdokumentovat důkazy o napadení atd.

2.3.3 Přestupkový zákon: pojem domácí násilí

Přestupky jsou nepatrně společensky nebezpečné protiprávní činy (a proto není na místě stíhat pachatele trestně), jejichž znaky jsou popsány v zákoně č. 200/ 1990 Sb., o přestupcích. (Prokop, 2002, s. 44)³²

V praxi příslušné orgány zkoumají, zda nejde o trestný čin a usoudí-li, že ne, věc předají přestupkové komisy místního obecního úřadu. První část zákona upravuje pojem přestupek a mimo jiné říká, že přestupkem není jednání, „jímž někdo odvrací přiměřeným způsobem přímo hrozící nebo trvající útok na zájem chráněný zákonem“. Zákon dále upravuje nutný úmysl, popřípadě nedbalost. Pro mou práci je důležitá třetí část zákona, jež uvádí věk a nutné dovršení patnáctého roku pro případnou možnost

²⁹ BEDNÁŘOVÁ, Zdena, MACKOVÁ, Kateřina, WUNSCHOVÁ, Petra, BLÁHOVÁ, Kateřina. (2009): *Domácí násilí, Zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. Acorus, Praha. 91s. ISBN 978-254-5422-0.

³⁰ MATOUŠEK, Oldřich. (2003): *Slovník sociální práce*. Portál, Praha. 272s. ISBN 80-7178-549-0.

³¹ MATOUŠEK, Oldřich. (2003): *Slovník sociální práce*. Portál, Praha. 272s. ISBN 80-7178-549-0.

³² PROKOP, Martin (2002): *Právní ochrana dětí a obětí domácího násilí*. Ekologický právní servis, Brno. 79s. ISBN 80-902570-8-9.

potrestání za spáchaný přestupek. Zároveň zákon vyjímá člověka s duševní poruchou. Důležité však je, že „odpovědnosti se nezbavuje ten, kdo se do stavu nepříčetnosti přivedl, byť i z nedbalosti, požitím alkoholu nebo užitím jiné návykové látky.“

Sankce za porušení přestupkového zákona mohou být následovné: napomenutí, pokuta, zákaz činnosti a propadnutí věci a zákon se také vyjadřuje k ochranným opatřením, jako například zákaz navštěvovat veřejně přístupná místa a podobně.

Zvláštní část zákona, tedy část druhá poté upravuje přestupky na jednotlivých úsecích. V mé práci zdůrazním § 31, jež upravuje přestupky na úseku školství a výchovy mládeže. „Přestupku se dopustí ten, kdo ohrožuje výchovu a vzdělávání nezletilého zejména tím, že nepřihlásí dítě k povinné školní docházce nebo zanedbává péči o povinnou školní docházku žáka“.³³

Zanedbávání školní docházky je jeden z projevů domácího násilí na dětech. Přestupky proti občanskému soužití, tedy § 49, je nejvíce podstatný v mé práci. Tento paragraf vyjmenovává několik situací, kdy se člověk dopouští přestupku. Jde o ublížení na cti za ponížení, či „vydání v posměch“, dále z nedbalosti jinému ublíží na zdraví, jinému vyhrožuje o ublížení na zdraví, schválnostmi, či jiným hrubým jednáním, působí jinému újmu pro jeho etnický původ či příslušnost k národní menšině, pro rasu, barvu pleti, pohlaví sexuální orientaci, jazyk víru či náboženství, pro politické či jiné smýšlení, pro činnost v politických stranách a jiných sdruženích, pro sociální původ majetek, rod, zdravotní stav, pro stav manželský či rodinný. Pokutu lze uložit v rozmezí 5 až 20 tisíc korun českých.³⁴

2.3.4 Trestní zákon: pojem domácí násilí

Trestný čin je, protiprávní jednání, které trestní zákon označuje za trestné a zároveň naplňuje znaky popsané ve zvláštním hmotně právním předpisu zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákona. Stát však netrestá všechny činy, které mají vyšší než nepatrnou společenskou nebezpečnost, například trestné činy malého stupně společenské nebezpečnosti, což jsou třeba trestné činy spáchané mladistvými. (Prokop, 2002, s. 44)³⁵

Trestné činy se dělí na přečiny a zločiny. Znakem každého trestného činu je zavinění, to může být dvojí. Nejprve je to úmysl, který se vyznačuje tím, že pachatel chtěl následek trestného činu způsobit, nebo alespoň s ním byl srozuměn jako s možnou eventualitou či druhý případ, kdy jde o nedbalost, kdy pachatel věděl, že může následek způsobit a bez přiměřených důvodů spoléhal na to, že následek nezpůsobí, nebo to nevěděl, přestože to vědět měl a mohl. (Prokop, 2002, s. 46)³⁶

³³ Zákon č. 200/1990 Sb., zákon o přestupcích. Část 2., Zvláštní část. § 31.

³⁴ Zákon č. 200/1990 Sb., zákon o přestupcích. Část 2., Zvláštní část.

³⁵ PROKOP, Martin (2002): *Právní ochrana dětí a obětí domácího násilí*. Ekologický právní servis, Brno. 79s. ISBN 80-902570-8-9.

³⁶ PROKOP, Martin (2002): *Právní ochrana dětí a obětí domácího násilí*. Ekologický právní servis, Brno. 79s. ISBN 80-902570-8-9.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákon, konkrétně pak Hlava čtvrtá upravuje trestné činy proti rodině a mládeži. § 196 se zabývá zanedbáním povinné výživy, což se týká i povinnosti zaopatření a povinnosti vyživovat, a v širokém záběru téma mé práce se také dotýká zkoumané věci. Trest je pak uveden jako odnětí svobody na jeden, respektive dva roky. Následuje § 198 o týrání svěřené osoby, která je v jeho péči nebo výchově, paragraf upravuje odnětí svobody až na 1rok až pět let. Pachatel může být odsouzen až na osm let v případě, že spáchá uvedený čin zvlášť surovým způsobem, či na dvou osobách (toto je novelizovaný údaj, dříve šlo o upřesnění více), či pokud pokračuje v páčání takového činu po delší dobu.³⁷

Pro mou práci je nejdůležitější § 199 popisující „týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě“, který udává skutkovou podstatu domácí násilí. Kdo, se takového činu dopustí, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta. Opět v případě zvlášť surového způsobu je možné odsouzením na dva roky až osm let, totéž pro pokračování v páčání takového činu po delší dobu., či na dvou osobách.³⁸

Trestný čin, který upravuje § 200, se týká únosu dítěte a osoby stížené duševní poruchou. § 200 popisuje důsledky odejmutí dítěte z opatrování pečovatele³⁹

Zákon pokračuje výčtem § 201, který se týká, ohrožování výchovy dítěte. Upravuje chování, kdy člověk dítěti umožnění vést zahálčivý život či nemravný život či závažně poruší povinnosti pečovat o osobu, jež mu ustanovuje rodičovská zodpovědnost nebo umožní dítěti provádět trestnou činnost, bude odsouzen až na dva roky. Tento paragraf také popisuje potrestání za dovození osobě mladší 18 let hrát na výherním hracím přístroji (původně hrací automat, nová definice je lépe definována), toto se již tolik netýká mé práce. Trest je pak peněžitý až 1 rok.⁴⁰

Považuji za důležité zmínit „nutnou obranu“, jež je definována § 29 v Trestním zákoně, jako obrana proti tomu, kdo porušuje některý ze zájmů chráněných trestním zákonem. Nejde o nutnou obranu, byla-li obrana zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku.⁴¹

Jde o odvrácení útoku, který bezprostředně hrozí. Aby se jednalo, o nutnou obranu je nutné, aby byly splněny obě podmínky. Útokem se rozumí nebezpečné jednání pro člověka nebezpečné pro společnost nikoli nepatrnou měrou. (Novotný, 2006, s. 40)⁴²

Útokem jsou většinou lidská jednání a nejsou vyloučena ani úmyslná opomenutí. Nutná obrana předpokládá odvrácení útoku a musí směřovat proti útočníkovi, nikoli proti jiné osobě. Obecně lze říci, že útok hrozí, jestliže podle okolností případu je jasné, že bude s velkou pravděpodobností bez

---

³⁷ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Část 2., Hlava čtvrtá, § 198.

³⁸ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Část 2., Hlava čtvrtá, § 199.

³⁹ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Část 2., Hlava čtvrtá, § 200.

⁴⁰ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Část 2., Hlava čtvrtá, § 201.

⁴¹ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Část 1., Hlava první. § 29.

⁴² NOVOTNÝ, František (2006): *Právo na sebeobranu*. LexisNexis CZ, s.r.o., Praha. 114s. ISBN 80-86920-10-0.

prodlení následovat. Není však třeba čekat, až útočník udeří první. Iniciativa však musí vždy vycházet od útočníka. (Novotný, 2006, s. 41)⁴³

---

⁴³ NOVOTNÝ, František (2006): *Právo na sebeobranu*. LexisNexis CZ, s.r.o., Praha. 114s. ISBN 80-86920-10-0.

2.4 Trestné činy páchané na dětech

Trestné činy na dětech jsou, dle mého názoru, jedny z nejhroznějších, zároveň velmi choulostivé, proto opatrně popisují čtyři nejčastější trestné činy, jež se u domácího násilí bohužel vyskytují. Poslední z nich, *systémové týrání* je model, který není zahrnut do Právního řádu ČR, avšak soudím jeho důležitost srovnatelnou s činy ostatními. V kapitole pracuji zejména s knihou Právní ochrana dětí a obětí domácího násilí a s Trestním zákonem (viz citace a zdroje). Trestné právo hmotné vyjmenovává trestné činy, za které může být pachatel domácího násilí stíhán. Výčet pokračuje v následující kapitole. Před dvěma lety proběhla rozsáhlá novela a obecně mohu napsat, že došlo ke specifikaci (tedy těch trestných činů, kterými se zabývám) a zpřísnění trestů v případě, že se jedná o dvě osoby (předchozí definice byla více osob).

2.4.1 Opuštění dítěte nebo svěřené osoby

Podle trestního zákoníku páchá trestný čin ten, kdo opustí dítě, o které má povinnost pečovat, což ustavuje vinu nejen na rodiče ale i poručníka, opatrovníka, pěstouna, či pracovníka kojeneckého ústavu. (Prokop, 2002, s. 49)⁴⁴

Dítě, které si samo nemůže opatřit pomoc, nesmí být opuštěno, to se vztahuje zejména na malé děti. V neposlední řadě se jedná o trestný čin, pokud je dítě vystaveno nebezpečí smrti nebo ublížení na zdraví. Trestní sazba za tento čin je jeden rok až pět let, trest odnětí svobody až na osm let hrozí v případě způsobením těžké újmy na zdraví či smrti.⁴⁵

2.4.2 Týrání svěřené osoby

Jde o týrání osoby, která je v jeho péči nebo výchově, jak ustavuje § 198 trestního zákoníku. Trestní sazba je na jeden rok až osm let při zvlášť surovém způsobu, nebo pokud jde o jednání na dvou osobách, či v pokračování činu po delší dobu. Tuto část zákona popisují výše.⁴⁶

2.4.3 Svádění k pohlavnímu styku

Pohlavní zneužívání patří mezi nejtěžší a nejvážnější činy namířené proti dítěti. Věnuje se jim úprava § 202 trestního zákona. Zneužívání může mít několik podob. Trestného činu se dopustí každý, kdo slíbí či poskytne dítěti nebo jinému za pohlavní styk s dítětem, pohlavní sebeukájení dítěte, jeho obnažování nebo jiné srovnatelné chování za účelem pohlavního ukojení úplaty, či jakoukoli výhodu nebo prospěch, bude potrestán na dva roky nebo peněžitým trestem. Uvězněním na pět let v případě pohlavního zneužití osobu mladší 15 let. Případný souhlas zneužité osoby nehraje při výkladu zákona

---

⁴⁴ PROKOP, Martin (2002): *Právní ochrana dětí a obětí domácího násilí*. Ekologický právní servis, Brno. 79s. ISBN 80-902570-8-9.

⁴⁵ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Část 2., Hlava šestá, § 195.

⁴⁶ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Část 2., Hlava šestá, § 198.

roli. V případě vykonání trestného činu od rodiče je zároveň spáchán trestný čin soulože mezi příbuznými. (Prokop, 2002, s. 52)⁴⁷

§ 243 původního trestního zákoníku z roku 1961 upravovala zneužití závislosti při zneužití osoby mladší osmnácti let, protože v tom případě docházelo k omezení svobody rozhodování oběti, pokud by se totiž k jednání rozhodla oběť dobrovolně, nejednalo by se o trestný čin, zákon tedy popisoval zejména způsob jednání. (Prokop, 2002, s. 52)⁴⁸

Tentýž paragraf dále hodnotil zneužití závislosti osoby jakéhokoli věku, která byla pachateli svěřena k doзору. Byly tedy formulovány podmínky dozoru a závislosti. Prokop uvádí příklad sexuální zneužívání postižených pacientů psychiatrické léčebny. (Prokop, 2002, s. 52)⁴⁹

Trestný čin § 203 definuje beztrestnost dítěte v případě žádosti pohlavního styku s ním, či své pohlavního ukájení a dalších případů. Dítě v těchto případech není trestně postihnutelné a to ani v případech ustanovení návodce a pomocníka.⁵⁰

Posledním trestním činem, který je často páchan na dětech jsou Ohrožování výchovy dítěte (§ 201), ke kterému se vyjadřuji výše a Podání alkoholu dítěti dle § 204.

2.4.4 Systémové týrání

Systémové týrání či druhotné ponižování je způsobeno tím systémem, který byl založen na pomoc a ochranu dětí. Příklady takového týrání je například upření práv dítěte na informace, je mu upřeno právo být slyšen, dítě je neprávem odděleno od svých rodičů, zanedbávání či špatná péče v denních zařízeních, ve školách, v pěstounském zařízení, či domově. Trauma způsobená dítěti necitlivými či zbytečnými lékařskými prohlídkami. Úzkost způsobená dítěti v rámci jeho kontaktu se soudním systémem. Odepření rodičovských práv na informovanost a účast na rozhodování, kdykoliv je to pro dobro dítěte. Nedostatečné služby, či zdroje pomoci týranému dítěti, aby mohlo zůstat se svou rodinou kdykoliv je to možné. (Vaníčková aj, 1995, s. 36)⁵¹

Systémové týrání je zařazeno mezi projevy syndromu zanedbaného a zneužívaného dítěte, a přestože není definována jako trestný čin, uvádím ho v této kapitole.

---

⁴⁷ PROKOP, Martin (2002): *Právní ochrana dětí a obětí domácího násilí*. Ekologický právní servis, Brno. 79s. ISBN 80-902570-8-9.

⁴⁸ PROKOP, Martin (2002): *Právní ochrana dětí a obětí domácího násilí*. Ekologický právní servis, Brno. 79s. ISBN 80-902570-8-9.

⁴⁹ PROKOP, Martin (2002): *Právní ochrana dětí a obětí domácího násilí*. Ekologický právní servis, Brno. 79s. ISBN 80-902570-8-9.

⁵⁰ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Část 2., Hlava šestá, § 203.

⁵¹ VANÍČKOVÁ, Eva, HAJD-MOUSSOVÁ, Zuzana, PROVAZNÍKOVÁ, Hana. (1995): *Násilí v rodině, syndrom zneužívaného a zanedbávaného dítěte*. Karolinum, Praha. 64s. ISBN 80-7184-008-4.

2.5 Trestné činy v souvislosti s domácím násilím

Pro úplnost práce předkládám jednotlivé trestné činy, které jsou výčtem všemožného hrubého chování, ke kterému dochází v souvislosti s domácím násilím. Jde například o Spolupachatel (§ 23), Účastník (§ 24), Nepřekážení trestného činu (§ 367), Neoznámení trestného činu (§ 368), Maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání (§ 337), Křivé obvinění (§ 345), Křivá výpověď (§ 346), Nedovolené ozbrojování (§ 279), Násilí proti skupině obyvatel a proti jednotlivci (§ 352), Nebezpečné vyhrožování (§ 353), Nebezpečné pronásledování (§ 354), Výtržnictví (§ 358), Šíření pornografie (§ 191), Pomluva (§ 184), Ohrožování výchovy dítěte (§ 201), Podávání alkoholu dítěti (§ 204), Vražda (§ 140), Rvačka (§ 158), Ublížení na zdraví (§ 146), Účast na sebevraždě (§ 144), Omezování osobní svobody (§ 171), Vydírání (§ 175), Útisk (§ 177), Porušování domovní svobody (§ 178), Porušování tajemství dopravovaných zpráv (§ 182), Pohlavní zneužití (§ 187), Sexuální nátlak (§ 186), Soulož mezi příbuznými (§ 188), Krádež (§ 205), Neoprávněné užívání cizí věci (§ 207), Neoprávněný zásah do práva k domu, bytu, nebo nebytovému prostoru (§ 208), Poškození cizí věci (§ 228). Případy jsou řešeny, dle skutkových podstat podle trestního zákona a to nejvíce v hlavě druhé třetí a čtvrté. Já se ve své práci budu více zabývat jen některými z nich.⁵²

2.5.1 Vražda

Vražda patří mezi nejzávažnější trestné činy vůbec. Skutková podstata je vymezena úmyslem pachatele usmrtit jiného. Při usmrcení v případě předchozího rozmyšlení je postih dvanáct až dvacet let. Přísnější postih pro pachatele může být udělen v případě užití zvláště surového způsobu, činu na dvou a více osobách, opětovného činu, činu na těhotné ženě, na osobě mladší patnácti let a v několika dalších případech. Zákonná sankce je odnětí svobody na patnáct až dvacet let.⁵³

§ 142 definuje situaci vraždy novorozeně matkou, která se dá také zařadit mezi případy domácího násilí na dětech. Zákon se zmiňuje o „rozrušení způsobené porodem“ a čin je sankcionován odnětím svobody na 3 až 8 let.

2.5.2 Ublížení na zdraví

Mezi nejčastější projevy násilí v rodině patří ublížení na zdraví. Trestní zákon upravuje čin ublížení na zdraví a těžká újma na zdraví. Před novelizací trestního zákoníku judikatura chápala výklad pojmu ublížení na zdraví jako způsobení takové poruchy normálních tělesných funkcí, která poškozenému znesnadnila výkon jeho normálních aktivit a činností a měla vliv na běžný průběh a

---

⁵² Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Část 1., Hlava první, druhá, třetí a čtvrtá.

⁵³ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Část 2., Hlava první, § 140.

způsob života. Zákon kladl důraz na nepřechodný ráz, tedy trvání zranění nejméně sedm dnů. (Prokop, 2002, s. 55)⁵⁴

Současný trestní řád přesné podmínky opět zpřísnil.⁵⁵

Novela trestního zákoníku klade větší důraz na přesné definice a upravuje těžké ublížení na zdraví, ublížení na zdraví, ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky, těžké ublížení na zdraví z nedbalosti a ublížení na zdraví z nedbalosti. Obecně se tresty za tyto činy pohybují v rozsahu tři roky až dvacet let, což je výrazné zpřísnění oproti trestnímu zákoníku z roku 1961.⁵⁶

Těžkou újmou na zdraví se rozumí vážná porucha zdraví nebo vážné onemocnění. O těžkou újmu na zdraví jde v případě zmrzačení, ztrátě pracovní způsobilosti, ochromení údu, ztrátě nebo oslabení funkce smyslového ústrojí, poškození důležitého orgánu, zohyzdění, vyvolání potratu nebo usmrcení plodu, mučivé útrapy, či delší dobu trvající porucha zdraví.⁵⁷ V praxi u soudu je porucha zdraví opět chápána jako dlouhodobě znemožňující obvyklý způsob života. Pracovní neschopnost musí trvat přes tři týdny. (Prokop, 2002, s. 55)⁵⁸

Při těžké újmě na zdraví dochází k odnětí svobody na pět až dvanáct let, popřípadě šestnáct v případě smrti.⁵⁹

2.5.3 Omezování a zbavení osobní svobody či zavlčení

Četné formy násilí v rodině jsou činy, jež upravuje hlava druhá v druhé části trestního zákona, trestné činy proti svobodě. Jedná se o omezování osobní svobody, zbavení osobní svobody a zavlčení do ciziny. Omezování osobní svobody se dopustí ten, kdo jinému brání užívat osobní svobody. Trestem je odnětí svobody až na dva roky. Trest se navýší, pokud jde pachateli o usnadnění jiného trestného činu, pokud jde o organizovanou skupinu, nebo pokud dojde ke způsobení újmy na zdraví.⁶⁰ V praxi se můžeme setkat například s násilnickým partnerem, který brání manželce navštěvovat své příbuzné, při porušení ji zabavuje klíče od bytu a nedovoluje jí vstoupit. (Prokop, 2002, s. 55)⁶¹

Při zbavení osobní svobody charakter činu je vážnější, neboť se jedná o uvěznění.⁶² Trestem je odnětí svobody na tři až osm let. Na pět až dvanáct let bude pachatel uvězněn, pokud způsobí těžkou újmu na zdraví nebo smrt, či jiný závažný následek.

---

⁵⁴ PROKOP, Martin (2002): *Právní ochrana dětí a obětí domácího násilí*. Ekologický právní servis, Brno. 79s. ISBN 80-902570-8-9

⁵⁵ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Část 1., Hlava osmá, § 122.

⁵⁶ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Část 2., Hlava první, § 145, § 146, § 146a, § 147, § 148.

⁵⁷ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Část 1., Hlava osmá, § 122.

⁵⁸ PROKOP, Martin (2002): *Právní ochrana dětí a obětí domácího násilí*. Ekologický právní servis, Brno. 79s. ISBN 80-902570-8-9.

⁵⁹ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Část 2., Hlava první, § 145 (2, 3).

⁶⁰ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Část 2., Hlava druhá, § 171.

⁶¹ PROKOP, Martin (2002): *Právní ochrana dětí a obětí domácího násilí*. Ekologický právní servis, Brno. 79s. ISBN 80-902570-8-9.

⁶² Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Část 2., Hlava druhá, § 170.

Často medializovaným případem násilí v rodině je zavlčení dítěte do ciziny, aby se tak pomstil partnerce. (Prokop, 2002, s. 56)⁶³

Trestem je uvěznění na dvě až osm let. Ten se navyšuje v případě součástí organizované skupiny, pokud se jedná o osobu s duševní poruchou, či pokud ohrožené osobě způsobí těžkou újmu na zdraví či smrt.⁶⁴

Této situace se obávala žena, jejíž případ zpracovávám do kazuistiky, v praktické části mé práce. S tímto případem jsem se setkala na praxi na Orgánu sociálně právní ochrany dětí.

2.5.4 Psychické násilí

Psychické násilí je projevem domácího násilí, mezi který můžeme zařadit například vydírání. To je podle trestního zákona trestný čin, kdy jiného násilím, pohrůzkou násilí či pohrůzkou jiné újmy nutíme jiného, aby něco konal, opominul, či trpěl. Pachatel bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až čtyři roky. Trest se navyšuje, pokud například je takový čin páchan se zbraní, či nejméně dvěma osobám, či je způsobena těžká újma na zdraví.⁶⁵

Pokud pachatel nutí oběť, a zároveň zneužívá její závislosti, či tísně, aby něco konal, něco opomenul či trpěl, jde o trestný čin útisku. Trestem je vězení až na šest měsíců.⁶⁶

Kdo o jiném sdělí nepravdivý údaj, který je způsobitelný značnou měrou ohrozit jeho vážnost u spoluobčanů, zejména poškodit jej v zaměstnání, narušit jeho rodinné vztahy či způsobit jinou újmu, bude potrestán vězením až na jeden rok za trestný čin pomluvy. Odnětí svobody až na dva roky je možné v případě spáchání trestného činu například v tisku, filmu, rozhlasu, televizi, či jiným obdobně určeným způsobem.⁶⁷

Mezi trestné činy násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci patří vyhrožování usmrcením, ublížení na zdraví, způsobení škody velkého rozsahu bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.⁶⁸

2.5.5 Nepřekažení trestnému činu

U trestného činu je vinen nejen i pachatel ale i osoba, která o páchání trestného činu věděla, ale nezabránila mu, neoznámila jej, nebo jej dokonce kryla a tak napomáhala k jeho realizaci. Typickým příkladem jsou příbuzní dítěte, kteří vědí o pohlavním zneužívání dítěte, ale pachatele kryjí,

---

⁶³ PROKOP, Martin (2002): *Právní ochrana dětí a obětí domácího násilí*. Ekologický právní servis, Brno. 79s. ISBN 80-902570-8-9.

⁶⁴ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Část 2., Hlava druhá, § 172.

⁶⁵ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Část 2., Hlava druhá, § 175.

⁶⁶ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Část 2., Hlava druhá, § 177.

⁶⁷ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Část 2., Hlava druhá, § 184.

⁶⁸ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Část 2., Hlava desátá, § 352.

popřípadě dělají, že o tom neví. (Například matka kryje svého manžela, který zneužívá nevlastní dceru). (Prokop, 2002, s. 58)⁶⁹

Uvedené jednání se může týkat i situace mimo rodinu, například kolegové kryjí ošetřovatele, tedy spolupracovníka.

Jednání, kdy se někdo hodnověrně dozví o tom, že někdo páchá, nebo připravuje trestný čin týrání svěřené osoby, dle § 198 trestního zákoníku, znásilnění (§ 185 trestního zákoníku), a takovému jednání nepřekáží, naplňuje skutkovou podstatu trestného činu nepřekážení trestnému činu.⁷⁰

Následující paragraf upravuje neoznámení trestného činu, při neoznámení plánování trestního činu týrání svěřené osoby.⁷¹

Jsou situace, kdy tyto trestné činy nejsou trestné, a to když nemohl-li občan oznámení učinit aniž by sebe nebo osobu blízkou uvedl v nebezpečí smrti, ublížení na zdraví, či způsobení těžké újmy nebo trestního stíhání. Jiná situace nastává v případě spolupachatelství či účastnictví na trestném činu. Zde hrozí trestní stíhání i osobě blízké.(Prokop, 2002, s. 58)⁷²

Spolupachatelství patří mezi základní ustanovení trestního zákona odpovědnost za trestný čin, byl-li spáchán úmyslným společným jednáním dvou a více osob, odpovídá každá z nich, jakoby trestný čin spáchala sama.⁷³

Pojem „společné jednání“, zahrnuje situace, kdy jednání dvou lidí směřuje ke spáchání jednoho trestného činu. Jsou to situace, kdy trestný čin vyžaduje dvojí jednání, například u znásilnění je to násilí a soulož, kdy pachatelé si úkol rozdělí, jeden oběť drží a druhý ji znásilňuje. Vina je na obou pachatelích samozřejmě stejná. Vedle spolupachatelství zákon rozeznává pojem „účastnictví“(Prokop, 2002, s. 59)⁷⁴

Podle zákona to může být pachatel, spolupachatel a účastník.⁷⁵

Novelizace trestního zákoníku definuje možnost účinné lítosti pro účastníka.

Rozpracovala jsem jen ty nejčastější a nejvýznamnější trestné činy, pro nedostatek prostoru v práci, avšak v kapitole Problémy v praxi, se více budu vyjadřovat k trestnému činu § 337, Maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání.

---

⁶⁹ PROKOP, Martin (2002): *Právní ochrana dětí a obětí domácího násilí*. Ekologický právní servis, Brno. 79s. ISBN 80-902570-8-9.

⁷⁰ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Část 2., Hlava desátá, § 367.

⁷¹ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Část 2., Hlava desátá, § 368.

⁷² PROKOP, Martin (2002): *Právní ochrana dětí a obětí domácího násilí*. Ekologický právní servis, Brno. 79s. ISBN 80-902570-8-9.

⁷³ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Část 1., Hlava druhá, § 23.

⁷⁴ PROKOP, Martin (2002): *Právní ochrana dětí a obětí domácího násilí*. Ekologický právní servis, Brno. 79s. ISBN 80-902570-8-9.

⁷⁵ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Část 1., Hlava druhá, § 24.

2.6 Instituce vykázání

Nosnou kapitolou mé práce je formulace Instituce vykázání a souvisejících právních norem. Instituce vykázání je právním štítem a reprezentací nové možnosti řešení problému domácího násilí. Policie získala oprávnění a pravomoci, které jsou ukotvené v Zákoně o Policii ČR, původně v Zákoně č. 135/2006 Sb. Instituce má sloužit jako preventivní nástroj státu a dává čas ohrožené osobě podniknout radikální změny v rodinném uspořádání.

Policie má oprávnění vykázat osobu z bytu nebo z domu společně obývaného s „útokem ohroženou osobou“. Zákon používá termín *společné obydlí*, jež se vztahuje i na bezprostřední okolí společného bytu a policista je oprávněn vykázat tuto osobu i v její nepřítomnosti.⁷⁶

2.6.1 Zákon na ochranu před domácím násilím

Zákon č. 135, který mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím, ustanovuje oprávnění rozhodnout o „vykázání ze společného obydlí a zákazu vstupu do něj“, dále pak zpracování osobních údajů v souvislosti s institucí vykázání, změnu občanského soudního řádu, výkon o rozhodnutí o vykázání ze společného obydlí a nenavozování kontaktů s oprávněným (myšlena ohrožená osoba). Zákon č. 135 je původní verzí snahy zamezit domácímu násilí, či využít prevenci jako obranu před ním. V závěru zákona je změna předpisů, které také souvisejí s institucí vykázání, například změna zákona o sociálním zabezpečení a pomoc osobám ohroženým násilím.

Pomoc upravuje § 74a zákona č. 135/2006 Sb. Zákon specifikuje poskytnutí individuální psychologické a sociální pomoci buď ambulantní či azylové povahy osobám, jež jsou ohroženy násilným chováním ze strany osoby blízké, či osoby, která žije s ní ve společném bytě nebo domě. Pro tyto osoby je určeno zprostředkování pomoci sociální, lékařské, psychologické a právní. Pro poskytování takového druhu pomoci jsou zřízena intervenční centra.⁷⁷

Ve smyslu pomoci je dle druhého odstavce téhož zákona myšlena i spolupráce mezi orgány, a to konkrétně sociálně právní ochrana dětí, obce a obecní policie, nestátními a charitativními organizacemi. Intervenční centrum má roli řídící spolupráce mezi uvedenými institucemi při pomoci osobě ohrožené domácím násilím. Intervenční centrum zároveň vyhodnocuje spolupráci.⁷⁸

Zákon se vyjadřuje i k zaměstnancům, těchto intervenčních center. Ti jsou vázáni mlčenlivostí. Při sdělování skutečností, o kterých se dozvěděli, při výkonu svého povolání mohou jen

---

⁷⁶ Zákon č. 273/2008 Sb., zákon o Policii České republiky. § 44.

⁷⁷ Zákon č. 135/2006 Sb., zákon, kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím. Část 4., pomoc osobám ohroženým násilím. § 74a (1).

⁷⁸ Zákon č. 135/2006 Sb., zákon, kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím. Část 4., pomoc osobám ohroženým násilím. Část 4., pomoc osobám ohroženým násilím. § 74a (2).

v případě souhlasu osoby, které se uvedené informace týkají pro účely trestního řízení, pověřeným orgánům.⁷⁹

Pomoc osobám ohroženým domácím násilím se poskytuje na základě podnětu Policie ČR. To upravuje zvláštní právní předpis, podnětem je opis o rozhodnutí o vykazání, o kterém se zmiňuji výše. Pomoc intervenčního centra je však i poskytnuta osobě ohrožené násilím i bez tohoto opisu.⁸⁰ Do 48 hodin intervenční centrum je povinno kontaktovat osobu, jež byla označena za ohroženou, při instituci vykazání. Nejprve se zjišťuje, zda ohrožená osoba je vyrozuměna se všemi informacemi a zda jí bylo zajištěno ochrany a bezpečí, pomoc zahrnuje i poradenskou činnost.⁸¹ Intervenční centrum se zodpovídá příslušnému krajskému úřadu o počtu ohrožených osob.⁸² Poslední změnou v tomto zákoně je změna o působnosti orgánů České Republiky v sociálním zabezpečení. Zákon nabyl účinnosti 1. ledna 2007.

Zákon č. 135/2006 je kompletním zhodnocením roční praxe policie s novou skutečností, možností instituce vykazání, ke které došlo vsunutím paragrafu o domácím násilí v zákoně č. 91/2004 Sb., trestní zákoník, Čl. 1. § 215a.⁸³

Jde o zásadní změnu, která v právním řádu v souvislosti s domácím násilím proběhla. Hodnocení je úspěšné, ve smyslu preventivního opatření a zároveň se objevila nutnost změny některých aspektů. Ty byly zohledněny v zákoně o Policii č. 273/2008 Sb. První důležitá změna, je faktické rozhodnutí o vykazání, které může policista udělat oproti původnímu vydání rozhodnutí o vykazání, pro přesné pochopení uvedu, že jde o administrativní zjednodušení. Lhůta deseti dnů zůstala zachována. Policista vystavuje písemné potvrzení, které obsahuje rozsah povinností, územní rozsah a osobní prostor a zpřístupní kopii úředního záznamu. Řeší se také postup v případě nepřítomnosti vykazované osoby. Nově došlo k zařazení povinnosti zdržet se styku vykazované osoby k osobě ohrožené, tímto je tedy její ochrana značně rozšířena. Nově taky došlo ke zpřesnění formulace „osobní doklady“, protože v praxi byly časté nesrovnalosti ve výčtu, které doklady si tedy vykazovaná osoba může odnést sebou. Nově má taky vykazovaná osoba právo ověřit vykazání na lince 158.⁸⁴ Více se k zákonu č. 273/2008 Sb., vyjadřuji níže.

---

⁷⁹ Zákon č. 135/2006 Sb., zákon, kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím. Část 4., pomoc osobám ohroženým násilím Část 4., pomoc osobám ohroženým násilím. § 74a (3).

⁸⁰ Zákon č. 135/2006 Sb., zákon, kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím. Část 4., pomoc osobám ohroženým násilím Část 4., pomoc osobám ohroženým násilím. § 74b (1).

⁸¹ Zákon č. 135/2006 Sb., zákon, kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím. Část 4., pomoc osobám ohroženým násilím. § 74b (3).

⁸² Zákon č. 135/2006 Sb., zákon, kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím. Část 4., pomoc osobám ohroženým násilím. § 74b (4).

⁸³ Zákon č. 91/2004 Sb., novela trestního zákoníku. Článek 1. § 215a.

⁸⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím.

2.6.2 Důvodová zpráva k navrhované právní úpravě o ochraně před domácím násilím

Důvodová zpráva k zákonu č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím, byla sepsána Poslaneckou sněmovnou parlamentu ČR. Důvodová zpráva k zákonu byla navržena v Praze, dne 5. listopadu 2004.

Návrh zákona je snahou státu, při jasné formulaci chránit ohroženou osobu a zamezit násilí jiné osoby v souvislosti s domácím násilím. Zákon využívá možnosti krátkodobého vykázaní z místa, kde obě osoby spolu žijí. Domácí násilí patří k nejrozšířenějším formám násilí. Důvodová zpráva obsahuje výsledky sociologického průzkumu agentury STEM, jímž se návrh zákona částečně řídil.⁸⁵ Zpráva domácí násilí vnímá jako celospolečenský problém, který je nutný řešit. V dalších bodech zprávy jsou vysvětleny základní pojmy, jež jsou v textu použity. Domácí násilí definuje shodně, jak jsem již uvedla s definicí ministerstva vnitra. Násilnou osobou se rozumí osoba, která ohrožuje osobu jinou na životě, zdraví, svobodě a lidské důstojnosti. Vykázanou osobou se rozumí osoba, na kterou byl uplatněn policejní institut vykázaní. Ohroženou osobou se rozumí osoba, proti níž je uplatněno domácí násilí. Vykázáním se rozumí zásah do soukromého vztahu v podobě možnosti vykázat násilnou osobu.

Důvodová zpráva dále říká, že stávající právní úprava je nedostatečná, zejména z důvodu postižitelnosti domácího násilí až v jeho rozvinutém stádiu, tedy až v chvíli, kdy je oběti ublíženo natolik, že to je považováno za trestní čin. Praxe ukazuje, že represivní složky reagují až na závažné ublížení na zdraví, či vraždu.

Zpráva také vysvětluje přístup represivní, který je v zákoně využit a to díky zavedení skutkové podstaty v zákoně, kterou uvádím výše. Tato úprava reaguje na již spáchané násilí, ke kterému došlo, avšak neřeší oběti možnosti do budoucna, přijetí ochrany či odborné pomoci. K tomu dochází až přijetí zákona č.135/ 2006 Sb.

Pro přijetí novely zákona důvodová zpráva dále objasňuje nedostatečnost Zákona o přestupcích, který předtím domácí násilí řešil jako přestupek, ne jako trestný čin. Praxe nepřihlížela k základním rysům domácího násilí, kterými jsou nárůst a opakované násilí. Jednání násilné osoby v rámci domácího násilí bylo posuzováno jako přestupek proti občanskému soužití.⁸⁶

Domácí násilí patřilo mezi přestupky návrhové, za které bylo možno uložit pokutu 1000 Kč. Postižená osoba musela podat návrh nejdéle do tří měsíců od dne, kdy se dozvěděla o přestupku. Tedy v případě podání návrhu od ohrožené osoby, pravděpodobně hrozila eskalace domácího násilí. Postih pachatele byl minimální. Toto řešení postrádalo smysl. Důvodová zpráva popisuje občanský soudní řád, před přijetím zákona 135/2006 Sb., podle kterého se případy domácího násilí řešily dle zákona

---

⁸⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím.

⁸⁶ Zákon č. 200/1990 Sb., zákon o přestupcích. § 49.

č. 99 /1963 a také související předpisy občanského zákona č. 40/1964. Tady se zpráva vyjadřuje ke stavu rovnosti mužů a žen, kdy ženy, coby ohrožené osoby, na základě ekonomické a sociální pozice setrvávají ve vztahu s násilnou osobou, či odcházejí na vlastní náklady například do azylových domů, situaci tedy řeší vlastní cestou. Navrhovaná změna se snaží přenést zodpovědnost na násilnou osobu a usiluje o změnu postoje společnosti.

Právní úprava, přestože dle průzkumu zpráva operuje s číslem osmdesáti procent žen, nabízí prostředky pro řešení situace i dalším osobám, například mužům, či seniorům.

Podstatou zákona je vykázaní násilné osoby, bez ohledu na vůli osoby ohrožené. Jde o poskytnutí časového prostoru pro osobu ohroženou, kdy bez psychického či jiného nátlaku, má čas pochopit situaci a uspořádat si vlastní záležitosti. Má možnost využít dalších právních nástrojů a to v součinnosti s intervenčními centry. Základ právní úpravy spočívá v přiměřeném zásahu státu do soukromého vztahu, kde funguje domácí násilí. Důvodová zpráva se opírá o sociologický průzkum agentury STEM „Vztahy v rodině- domácí násilí“ z roku 2001.

Návrh zákona je postaven na třech pilířích. Prvním z nich je policejní zásah, který se uskuteční na žádost ohrožené osoby, rodinných příslušníků, či jiné instituce. To má za cíl okamžité zastavení násilí. Další pilíř je kontrola dodržování povinností, které byly ustanoveny vykázané osobě a také o péči intervenčního centra o ohroženou osobu. Třetím pilířem je možnost vydání předběžného opatření soudu, na jehož základě se násilná osoba do místa společně obývaného nesmí vracet v rozsahu, který toto předběžné opatření uvádí. Předpokládá se i rozvodové řízení.

Důvodová zpráva dále obsahuje zhodnocení souladu právní úpravy s ústavním pořádkem ČR. Komentuje souvislosti s Listinou základních práv a svobod a znovu uvádí instituci vykázaní jako preventivní, netrestní opatření, nikoli represivní. Zpráva dále hodnotí soulad s mezinárodními smlouvami a slučitelnost s akty Evropské Unie. Zpráva v další části rozebírá hospodářský a finanční dosah navrhovaného zákona a zejména pak finanční situaci Ministerstva práce a sociálních věcí, z jehož rozpočtu plyne povinnost zřízení intervenčních krizových center. Zpráva uznává, že změny v souvislosti se zákonem o poskytování služeb sociální péče, jsou komplikované, není však snahou návrhu zákona měnit zákon o poskytování služeb sociální péče.

Důvodová zpráva vyjmenovává změny v souvisejících zákonech. Konkrétní změny v souvisejících právních předpisech uvádím výše v platném přijetí tohoto zákona. Účinnost předkladatel stanovuje na 1. ledna 2006 avšak zpráva uvádí nutnost delší legisvakanční lhůty pro potřebu zřízení intervenčních center, vzdělávání příslušných pracovníků státní správy a Policie ČR.⁸⁷

---

⁸⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím.

2.6.3 Zákon 273/2008 Sb., o Policii České republiky

§ 44 Zákona o Policii uvádí, že na základě skutečnosti, které předcházejí útoky a je možno předpokládat, že osoba se opětovně dopustí nebezpečného útoku proti životu, zdraví, svobodě či lidské důstojnosti, je policista oprávněn vykázat tuto osobu ze společného obydlí a má oprávnění k vykázání i v její nepřítomnosti.⁸⁸

Toto vykázání trvá po dobu deseti dnů a dobu není možno krátit a to ani se souhlasem ohrožené osoby. Je možno podat návrh na vydání předběžného opatření dle občanského soudního řádu.⁸⁹

Vykázání oznámí policista ústně, jak vykázané tak i ohrožené osobě. Následně policista vystaví potvrzení o vykázání, které obsahuje vymezení prostoru, jež se vykázání týká. Dále pak uvedení totožnosti vykázané osoby, poučení o právech a povinnostech osoby a adresu útvaru policie, kde je možno si vyzvednout kopii tohoto potvrzení. Vykázaná osoba má možnost odmítnout podepsat či převzít potvrzení, avšak policista je povinen tuto skutečnost uvést v policejním záznamu.⁹⁰

Zákon dále upravuje možnost podání námitek vykázané osoby a postup při jejím vyřizování.

Mezi povinnosti vykázané osoby patří neprodlené opuštění vymezeného prostoru, zdržení se vstupu do prostoru, zdržet se styku s ohroženou osobou a vydat policistovi všechny jeho klíče od společného obydlí.⁹¹

Vykázaná osoba má právo vzít si ze společného obydlí věci pro osobní potřebu, osobní cennosti a osobní doklady, věci nezbytné pro podnikání či pro výkon povolání. Toto právo může uplatnit pouze jedenkrát a výhradně v přítomnosti policisty. Policista vykázané osobě poskytne informace o možnostech ubytování.⁹²

§ 46 se týká oběti násilného jednání. Policista poučí ohroženou osobu o možnosti podání návrhu na vydání předběžného opatření dle občanského soudního řádu. Další poučení se týká možnosti využití psychologických a sociálních či jiných služeb v oblasti pomoci obětem násilí. V neposlední řadě je nutné, aby policista poučil ohroženou osobu o následcích nepravdivých výpovědí při vykázání.⁹³

Územní rozsah, na který se stahuje opatření instituce vykázání, určuje policista dle preventivní ochrany osoby ohrožené útokem. Je-li tímto vyčleněným územím ohrožen výkon povolání vykázané osoby, policista bezodkladně vyrozumí zaměstnavatele pro přijetí nutných opatření. Při vykonávání instituce vykázání je policista povinen zajistit přítomnost nezúčastněné osoby. Toto však neplatí při

---

⁸⁸ Zákon č. 273/2008 Sb., zákon o Policii České republiky. § 44 (1).

⁸⁹ Zákon č. 273/2008 Sb., zákon o Policii České republiky. § 44 (2).

⁹⁰ Zákon č. 273/2008 Sb., zákon o Policii České republiky. § 44 (3).

⁹¹ Zákon č. 273/2008 Sb., zákon o Policii České republiky. § 45 (1).

⁹² Zákon č. 273/2008 Sb., zákon o Policii České republiky. § 45 (2, 3).

⁹³ Zákon č. 273/2008 Sb., zákon o Policii České republiky. § 46.

nebezpečí z prodlení. Zákon pak dále informuje o úředním a formálních úkonech policisty. Ve lhůtě tří dnů policista provede kontrolu objektu.⁹⁴

Tento zákon dále upravuje zákon číslo 135/2006 Sb., o změně zákonů v oblasti ochrany před domácím násilím, konkrétně § 273b Výkony o rozhodnutí vykázaní ze společného obydlí a nenavozování kontaktů s oprávněným. Jedná se však o změny, které nejsou nutné uvádět pro účel a rozsah mé práce. Vládní návrh 439/0 o Polici ČR byl schválen v zákon 273/2008 Sb.

---

⁹⁴ Zákon č. 273/2008 Sb., zákon o Policii České republiky. § 47.

3 RODINNÉ PRÁVO

Další část mé bakalářské práce je věnována řešení domácího násilí a jeho oporou v rodinném právu. V úvodu ilustruji obecné principy rodinného práva, kam řadím například vztahy rodičů s dětmi. Klíčová je kapitola Zákona o rodině, Rodičovská zodpovědnost a Výchovná opatření. Pro plný přehled uvádím i právní akty z minulosti, jež daly základ rodinnému právu, tak jak je vnímám u nás.

3.1 Teorie rodinného práva

V oddílu uvádím teoretická východiska pro Rodinné právo, jeho základní principy, uspořádání a vývoj. Kapitola není až tak významná, uvádím ji zejména pro kompletnost a dosažení cílů, jež jsem si pro práci vytyčila.

3.1.1 Principy rodinného práva

Princip blaha dítěte je hned prvním ze tří principů, na nichž rodinné právo staví. Dále je to rovnost subjektů a princip vzájemné pomoci. Pojem blaho dítěte zná Deklarace práv dítěte z roku 1959 i Úmluva o právech dítěte z roku 1989. (Hrušáková aj, 2001, s. 18)⁹⁵

Blaho dítěte obecně chápeme jako vytváření přátelského prostředí dětem. Současně je to přední hledisko sociálně právní ochrany dětí. Právní normy dále obsahují pojem *zájem dítěte*, avšak není zcela přesně vymezen a ani Matoušek ve Slovníku sociální práce se k těmto pojmům nevyjadřuje.

3.1.2 Rodinné právo jako právo soukromé

Tradičně bylo rodinné právo chápáno jako součást práva soukromého, avšak během minulého století dochází k příklonu k charakteristice rodinného práva jako práva veřejného, protože připouští intervenci státu do rodinných vztahů, zejména do vztahů mezi rodiči a dětmi. Je to tedy nezbytný posun pro ochranu práv dítěte nejenom ve vztahu k jiným subjektům ale hlavně ve vztahu k rodičům a samozřejmě ve vztahu rodičů k dětem, což vysvětluje nutnost společnosti zabývat se tématem násilí v rodině a domácnosti z hlediska rodinného práva. (Hrušáková aj, 2001, s. 16)⁹⁶

3.1.3 Vztahy mezi rodiči a dětmi

Vztahy mezi rodiči a dětmi tvoří základ právních úprav rodinného práva a i proto jsou pro mě stěžejním materiálem, se kterým budu pracovat. Právní vztah znamenají vzájemná práva a povinnosti.

---

⁹⁵ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdena. (2001): *České rodinné právo*. Doplněk, Brno. 384s. ISBN 80-210-2706-1.

⁹⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdena. (2001): *České rodinné právo*. Doplněk, Brno. 384s. ISBN 80-210-2706-1.

Druhá část Zákona o rodině, č.94/1963 hned v úvodu Hlavy první mluví o rodičovské zodpovědnosti. Je to tedy souhrn práv a povinností, které vychází z článku 32, odstavce čtvrtého, věty druhé Listiny základních práv a svobod a Úmluvy o právech dítěte, jež byla publikována pod č. 104/1991 Sb. Zákon upravuje péči o nezletilé dítě, které zejména zahrnuje pečování o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj. Je to tedy hned první článek zákona, který je tak často porušován a jednotně nazýván domácí násilí.

3.1.4 Vývoj dětí v rodinách s domácím násilím

Skutečnost pravidelného násilí v rodině s určitostí ovlivní vývoj dítěte i v případě, že násilí není primárně zaměřeno na dítě, ale je pouze svědkem. I takové dítě podle WHO lze považovat za týrané, tomu se však náš právní řád nevěnuje. (Bednářová aj, 2006, s. 38)⁹⁷

V rodině, kde má moc pouze jeden rodič, užívá násilí a psychický teror, je znatelná bezmoc, kterou dítě vnímá. Chování dospělých v takové rodině zásadně ovlivní osobnost dítěte a skutečnost přijme i z důvodu, že nezřídka ohrožená osoba čeká zejména od starších dětí pochopení. (Bednářová aj, 2006, s. 39)⁹⁸

Dítě není schopno situaci reálně vyhodnotit a i proto je nejslabším článkem v rodině a často dojde k jeho zranění, protože nemá možnost účinné obrany.

Nebezpečná je akutní reakce na stres, což je přechodná porucha jako odpověď na fyzickou či psychickou zátěž. Příznaky se obvykle dostaví ihned a mizí po několika dnech. Běžná je částečná, či úplná amnézie na danou událost. Příznaky odeznívají, pokud je stresor přechodný. (Čírtková, 2007, s. 46)⁹⁹

Posttraumatická reakce na stres nastane, pokud je dítě vystaveno déletrvající události, která měla výjimečně nebezpečný charakter. Vyskytuje se znovu vybavování a znovuprožívání v podobě flashbacků, či snů a je doprovázeno úzkostí. Oběť se vyhýbá okolnostem, které připomínají událost. Dítě není schopno si vybavit některé důležité momenty a zpravidla má obtíže se spánkem, s usínáním, s koncentrací a přehnaně úlekově reaguje. (Čírtková, 2007, s. 55)¹⁰⁰

---

⁹⁷ BEDNÁŘOVÁ, Zdena, MACKOVÁ, Kateřina, PROKEŠOVÁ, Hana. (2006): *Studijní materiál o problematice domácího násilí pro pracovníce a pracovníky orgánů sociálně-právní ochrany dětí*. Ministerstvo práce a sociálních věcí, Praha. 139s. ISBN 80-86878-50-3.

⁹⁸ BEDNÁŘOVÁ, Zdena, MACKOVÁ, Kateřina, PROKEŠOVÁ, Hana. (2006): *Studijní materiál o problematice domácího násilí pro pracovníce a pracovníky orgánů sociálně-právní ochrany dětí*. Ministerstvo práce a sociálních věcí, Praha. 139s. ISBN 80-86878-50-3.

⁹⁹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. (2007): *Pomoc obětem a svědkům trestných činů*. Grada, Praha. 191s. ISBN 978-80-247-2014-2.

¹⁰⁰ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. (2007): *Pomoc obětem a svědkům trestných činů*. Grada, Praha. 191s. ISBN 978-80-247-2014-2.

3.2 Právní akty v minulosti

Právní akty shrnují vývoj postoje společnosti k dětem a jejich právům. Z těchto změn získal Právní řád ČR svou dnešní podobu.

3.2.1 Deklarace práv dítěte

Deklarace byla přijata OSN v roce 1959. Valné shromáždění v ní vyzývá nejenom rodiče, ale i dobrovolné organizace, místní úřady a vlády zemí aby se postupně snažili dosáhnout zákonodárných opatření pro nediskriminační ochranu všech dětí. Ustavuje jako nejvyšší měřítko zákonodárné činnosti zájem dítěte. Mezi zásady patří potřeba lásky a porozumění pro zdárný vývoj dítěte a největší zájmy dítěte by měly být vůdčím smyslem pro vychovatele.¹⁰¹

3.2.2 Úmluva o právech dítěte

Úmluva deklaruje tři činitele a to dítě, stát a rodiče a přesně stanovuje jejich role. Úmluva se vztahuje na všechny děti až do osmnácti let. V současnosti ji uznalo 193 států. Dohoda zahrnuje právo na život, na přežití a rozvoj, právo na jméno, národnost a zachování identity. Právo na svobodu a bezpečnost jednotlivce. Právo nebýt týrán, nebýt mučen a nebýt vzat do otroctví. Právo na lidskou důstojnost. Právo na pomoc a podporu národního i mezinárodního zákonodárství, na spravedlivé a veřejné jednání u soudu. Právo na soukromí domova a korespondenci. Právo na ochranu při nezákonné urážce cti a pověsti. Právo na vzdělání, na volný čas, právo na uměleckou činnost. Právo na přiměřenou životní úroveň. Právo na uzavření sňatku a založení rodiny.

Pakt zahrnuje právo dítěte vyrůstat v rodinném prostředí, z čehož vyplývá vyšší sociální a společenská odpovědnost státu za děti a za přiměřené podmínky pro život rodin s dětmi. (Vaníčková aj, 1995, s. 10)¹⁰²

3.2.3 Světový Summit o dětech

30. září 1990 proběhl v New Yorku kongres, jež si dal za cíl snížit číslo dětí, jež každý den umírá kvůli násilí ve společnosti. Desetibodový program Summitu o dětech, který ukládá vládám za povinnosti ratifikovat Úmluvu o právech dítěte, dále pak zkvalitnit péči o dítě, která zahrnuje redukci úmrtí dětí do pěti let, eliminovat některé nemoci, podporovat plánované rodičovství, klást důraz na roli rodiny při výchově. Snažit se dětem zajistit budoucnost a zapojit se do boje proti chudobě. (Vaníčková aj, 1995, s. 6)¹⁰³

---

¹⁰¹ <http://vlada.cz>

¹⁰² VANÍČKOVÁ, Eva, HAJD-MOUSSOVÁ, Zuzana, PROVAZNÍKOVÁ, Hana. (1995): *Násilí v rodině, syndrom zneužívaného a zanedbávaného dítěte*. Karolinum, Praha. 64s. ISBN 80-7184-008-4.

¹⁰³ VANÍČKOVÁ, Eva, HAJD-MOUSSOVÁ, Zuzana, PROVAZNÍKOVÁ, Hana. (1995): *Násilí v rodině, syndrom zneužívaného a zanedbávaného dítěte*. Karolinum, Praha. 64s. ISBN 80-7184-008-4.

3.3 Zákon o rodině

V úvodu této kapitoly, v části věnované výkladu pojmů, zmiňuji několik elementárních článků ze Zákona o rodině, jež upravují vznik manželství a udávají povinnost poznat charakterové vlastnosti protějšku ještě před manželstvím, tedy fakta, jež jsou podstatná pro šťastné manželství bez násilí. Hlavním účelem manželství je založení rodiny a zejména řádná výchova dětí. Pachatel násilí na dětech se dostává mimo jiné do rozporu se Zákonem o rodině. Manželství je rovnoprávným vztahem mezi mužem a ženou a toto je již zakotveno v Základní listině práv a svobod, jak jsem nastínila na začátku.

3.3.1 Sňatek a manželství

Považuji za nutné uvést v článek 14., který zakazuje uzavření sňatku s osobou, která je stížena duševní poruchou.¹⁰⁴

Osoba, která je zbavena způsobilosti k právním úkonům může uzavřít manželství jen s povolením soudu. Článek 15a upravuje neplatnost manželství, bylo li uzavřeno v důsledku bezprávní výhrůžky a následuje další výčet případů neplatnosti manželství. Tento článek zmiňuji v důsledku užitého násilí mezi partnery a možného donucování, na které zákon poukazuje a této možnosti se přizpůsobuje.¹⁰⁵

Důležitý je i článek 17., který oznamuje, že manželství nevznikne, pokud muž či žena byli k němu donuceni fyzickým násilím.¹⁰⁶

Tyto články se nepřímo týkají tématu, přestože se nejedná o děti avšak nepřipustnost násilí je v zákoně ustanovena v mnoha ohledech a v tomto případě jde opět o násilí mezi partnery. Vznik takového manželství se nazývá manželstvím zdánlivým, tedy uzavřením sňatku, ke kterému ve své podstatě nedošlo. V případě uzavření sňatku s osobou zbavenou právní způsobilosti jde o konvalidaci neplatného manželství. (Hrušáková aj, 2001, s. 105)¹⁰⁷

3.3.2 Čl. 18 Muž a žena jsou povinni žít spolu

Osmnáctý článek zákona o rodině říká, že muž a žena mají stejná práva a jsou povinni žít spolu, být si věrni, vzájemně se respektovat, respektovat svoji důstojnost, pomáhat si, společně pečovat o děti a vytvářet zdravé rodinné prostředí. Tímto tvrzením, se hned v několika směrech dostáváme do sporu se situací násilí v rodině. V první řadě, je důležitým aspektem násilí, jež se vykázaná osoba dopouští, protože zcela zřejmě jedná proti zákonu a to tím, že popírá důstojnost ohrožené osoby, nerespektuje ji a nespolutracuje v péči o dítě, pokud se jedná o násilí na dětech, tím tedy ani nepomáhá vytvářet zdravé rodinné prostředí.¹⁰⁸

---

¹⁰⁴ Zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině. Část 1. Hlava první, § 14.

¹⁰⁵ Zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině. Část 1. Hlava první, § 15a.

¹⁰⁶ Zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině. Část 1. Hlava první, § 17a.

¹⁰⁷ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdena. (2001): *České rodinné právo*. Doplněk, Brno. 384s. ISBN 80-210-2706-1.

¹⁰⁸ Zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině. Část 1. Hlava první, § 18.

3.3.3 Rozvod a rozhodování o výchově dětí

V případě rozvodu zákon uvádí několik možností jak vyřešit péči o dítě a případně se vyvarovat upřednostnění násilného rodiče a svěřením dítěte do jeho péče. Jde o společnou péči, střídavou péči a péči jednoho z rodičů. Svěřením dítěte do střídavé péče se využívá zejména v situacích, kde je dítě natolik rozumově vyspělé, že danou situací nebude trpět. Nejvíce podstatná je schopnost a ochota rodičů se na střídavé péči umět dohodnout. Tento typ péče není však možný v případech domácího násilí, protože není v zájmu dítěte být v péči násilnické osoby.

Pokud se manželé nedohodnou, přistoupí se k rozvodu spornému. Soud přihlíží k několika kritériím pro posuzování kvality výchovných schopností rodičů. V pořadí dle důležitosti jde o osobnost rodiče, vztah rodiče k dítěti, charakter a morálka rodiče, respekt k právu dítěte stýkat se s druhým rodičem, vztah dítěte k rodiči, vzor pro vytvoření sociální a sexuální role, úroveň vzdělání a inteligence, širší rodinného zázemí, kontinuita prostředí pro dítě, rodinné zázemí a socioekonomický statut. Tyto kritéria tedy napomáhají při rozhodování soudu vyvarovat se případné chybě a svěřit dítě do péče například násilníkovi, který má sklony k domácímu násilí. (Prokop, 2002, s. 29)¹⁰⁹

Soud dále upravuje styk rodičů s dítětem. Dítě je pravomocně svěřeno do výchovy jednoho z rodičů a o úpravu styku obvykle žádá druhý rodič. V případné situaci domácího násilí je vhodné navrhovat styk za účasti třetí osoby, například v terapeutickém zařízení. Na základě návrhu na předběžné opatření je možné upravovat styk dítěte s rodičem taktéž. Toto opatření je platné až do chvíle, než soud rozhodne. (Bednářová aj, 2006, s. 74)¹¹⁰

---

¹⁰⁹ PROKOP, Martin (2002): *Právní ochrana dětí a obětí domácího násilí*. Ekologický právní servis, Brno. 79s. ISBN 80-902570-8-9.

¹¹⁰ BEDNÁŘOVÁ, Zdena, MACKOVÁ, Kateřina, PROKEŠOVÁ, Hana. (2006): *Studijní materiál o problematice domácího násilí pro pracovníce a pracovníky orgánů sociálně-právní ochrany dětí*. Ministerstvo práce a sociálních věcí, Praha. 139s. ISBN 80-86878-50-3.

3.4 Rodičovská zodpovědnost

Rodičovská zodpovědnost je souhrn práv a povinností mezi rodiči a dětmi. Tyto vztahy v rodině upravuje druhá část Zákona o rodině. Rodiče mají povinnost pečovat o nezletilé dítě a uvádím i další rysy výchovy, které spadají do rodičovské zodpovědnosti. Výchovná opatření v případě omezení rodičovské zodpovědnosti. Do této kapitoly řadím i ústavní výchovu a pěstounskou péči.

3.4.1 Obecné principy Rodičovské zodpovědnosti

Rodiče mají povinnost pečovat o své děti. Tato péče zahrnuje péči o zdraví, o tělesný vývoj, ale také vývoj citový, mravní a rozumový. Rodičovská zodpovědnost se však týká zastupování nezletilého dítěte a v případě správy jeho jmění. Rodiče jsou povinni důsledně chránit zájmy dítěte, řídit jeho jednání a vykonávat nad ním dohled odpovídající stupni jeho vývoje.¹¹¹

Důležité je, že tuto povinnost má i nevlastní rodič, kdy zákon říká, že na výchově dítěte se podílí i manžel, který není rodičem dítěte, za předpokladu, že s ním žije ve společné domácnosti.¹¹² Z toho vyplývá, že i nevlastní rodič může být dle soudní judikatury pohnán k zodpovědnosti za zanedbání svých povinností vyplývajících ze Zákona o rodině. (Prokop, 2002, s. 15)¹¹³

Mezi právo rodiče patří užití výchovných prostředků avšak tak, aby nebyla dotčena důstojnost dítěte a jakkoli ohroženo jeho zdraví, jeho tělesný, citový, mravní a rozumový vývoj. Definice jasně vymezuje hranice trestání dítěte, zakazuje fyzické ubližování dítěti, ponižující tresty a vše, co by mohlo dítě deprivovat.

Dítě, které je schopno vytvořit si vlastní názor s ohledem na stupeň jeho vývoje a posoudit opatření, jež se ho týkají má právo se svobodně vyjadřovat ke všem rozhodnutím rodičů a být slyšeno v každém řízení, jež se rozhodnutí týkají.

Zákon ale také popisuje povinnosti dítěte, například pomoc v domácnosti a přispívat na úhradu společných potřeb v případě vlastního příjmu.

Rozhodující úlohu ve výchově mají rodiče a ti by zároveň měly být životním příkladem svým dětem. Rodičovská zodpovědnost náleží oběma rodičům. Zákon vyjmenovává případy, kdy rodičovskou zodpovědnost má pouze jeden z rodičů (například v případě smrti druhého, či rodič není znám, nebo nemá způsobilost k právním úkonům, dále v případě, že je jeden z rodičů zbaven rodičovské zodpovědnosti, je mu tato zodpovědnost omezena, nebo pozastavena).¹¹⁴

Soud může přiznat rodičovskou zodpovědnost i nezletilému rodiči při dosažení šestnáctého roku.¹¹⁵

---

¹¹¹ Zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině. Část 2. Hlava první, § 31.

¹¹² Zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině. Část 2. Hlava první, § 33.

¹¹³ PROKOP, Martin (2002): *Právní ochrana dětí a obětí domácího násilí*. Ekologický právní servis, Brno. 79s. ISBN 80-902570-8-9.

¹¹⁴ Zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině. Část 2. Hlava první, § 34 (2).

¹¹⁵ Zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině. Část 2. Hlava první, § 34 (3).

Dítě je povinno rodiče ctít a respektovat. Žádný z rodičů nemůže zastupovat své dítě v případě, že by došlo ke střetu zájmu mezi rodiči a dětmi. V takových případech a právních úkonech ustanoví soud dítěti opatrovníka, tím je zpravidla orgán sociálně-právní ochrany dětí. K tomuto orgánu se budu vyjadřovat více později.¹¹⁶

3.4.2 Výchovná opatření

Výchovná opatření, kterými se omezuje rodičovská zodpovědnost, může určit jedině soud. Toto upravuje druhá hlava druhá část Zákona o rodině. Soud a orgán sociálně-právní ochrany dětí má následující pravomoc a může učinit tato opatření. Může vhodným způsobem napomenout nezletilého, jeho rodiče a osoby, které narušují jeho řádnou výchovu. Může nad nezletilým stanovit dohled, který provádí za součinnosti školy, občanských sdružení či na pracovišti. Může nezletilému uložit omezení, která zabrání škodlivým vlivům na jeho výchovu, avšak tato poslední pravomoc se již tolik netýká mého tématu, uvádím ji spíše pro úplnost. K těmto opatřením orgánu sociálně právní ochrany dětí nepotřebuj svolení soudu a může jej zároveň měnit a rušit.¹¹⁷

V situaci, kdy rodiči pro jeho výkon rodičovské zodpovědnosti brání nějaká překážka, soud může pozastavit výkon rodičovské zodpovědnosti. Rodiči zůstávají právo dítě vychovávat či právo dítě zastupovat ale tyto práva jsou suspendována, čili rodič je nemůže vychovávat. Hodnotí se nejenom zájem dítěte ale i nutnost aktivní potřeby takového opatření v zájmu dítěte, aby tento výkon byl pozastaven.

Soud může rodičovskou zodpovědnost také omezit a to v případě, kdy rodič nevykonává řádně povinnosti vyplývající z rodičovské zodpovědnosti a vyžaduje-li to zájem dítěte. Soud rodičovskou zodpovědnost omezí a konkrétně vymezí rozsah pravomocí, které rodiči zůstávají a které se na omezení nevztahují. Omezením rozumíme rozhodnutí soudu o suspenzi části práv k dítěti.

Pokud rodič zneužívá svou rodičovskou zodpovědnost či ji závažně zanedbává, soud jej může rodičovské zodpovědnosti zbavit. Mezi důvody k řízení o zbavení rodičovské zodpovědnosti patří zejména spáchání úmyslného trestného činu rodiče ke svému dítěti, popřípadě spolupachatelství, role návodce či pomocníka. V případě tohoto opatření nezaniká vyživovací povinnost.¹¹⁸

Jestliže to vyžaduje zájem dítěte, může soud svěřit dítě do výchovy jiné fyzické osoby než rodiče, jestliže tato osoba poskytuje záruku jeho řádné výchovy a se svěřením dítěte souhlasí. Soud při výběru dává přednost příbuznému dítěte. Další možností je svěření dítěte do společné výchovy manželů avšak v případě rozvodu rozhoduje soud. Do výchovy jednoho manžela je dítě možno svěřit pouze se souhlasem druhého manžela. Tohoto souhlasu není třeba, pokud druhý manžel pozbyl právní

---

¹¹⁶ Zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině. Část 2. Hlava první, § 37.

¹¹⁷ Zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině. Část 2. Hlava druhá, § 43.

¹¹⁸ Zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině. Část 2. Hlava druhá, § 44.

způsobilosti. V případě, že se rodiče nedohodnou o podstatných věcech o výkonu rodičovské zodpovědnosti, rozhoduje soud.

3.4.3 Pěstounská péče

Soud může svěřit dítě do péče pěstounské osobě, jestliže to vyžaduje zájem dítěte a pěstoun poskytuje záruku řádné výchovy dítěte. Orgán sociálně právní ochrany dětí podává návrh soudu na takové svěřeni. Jedná se o svěřeni dítěte do péče na přechodnou dobu osobám, které jsou podle zvláštního právního předpisu zařazeny do evidence osob vhodných k výkonu pěstounské péče po přechodnou dobu (nejpozději do zletilosti s případnými sociálními dávkami nezaopatřenému dítěti až do 26 let).¹¹⁹

Je to doba, po kterou nemůže rodič ze závažných důvodů dítě vychovávat, nebo jde o dobu, po jejímž uplynutí dá rodič souhlas k osvojení. Další možností, o které mluví zákon je doba, kdy dítě může být svěřeno též do společné pěstounské péče manželů.¹²⁰

Rodič má právo navrhnout pěstouna, například prarodiče či zletilého sourozence. Soud by měl vybírat z osob blízkých a teprve pak ze seznamů okresních (myšleno seznamy obce se zvláštní působností), krajských a až na závěr ze seznamu republikového.¹²¹

Pěstounskou péči může zrušit soud, učiní tak pouze v případě důležitých důvodů a učiní tak vždy, pokud o to požádá pěstoun. Je to povinnost nejméně jednou za tři měsíce zkoumat, zda trvají důvody pro svěřeni dítěte do pěstounské péče. Pro tento účel vydává zprávy orgán sociálně právní ochrany dětí. Tento orgán se též vyjadřuje k vhodnosti osoby pěstouna. Zákon pak upravuje situace, kdy dítě je v ústavní výchově či v jiném zařízení a je nutné rychlé rozhodnutí soudu, orgán sociálně právní ochrany dětí může navrhnout svěřeni do péče osoby, která má zájem stát se pěstounem. Podmínky pěstounské péče pak dále upravuje zákon.

3.4.4 Ústavní výchova

V situaci, kdy je výchova dítěte vážně ohrožena, nebo vážně narušena a jiná výchovná opatření nevedla k nápravě, nebo jestliže z jiných závažných důvodů rodiče nemohou výchovu dítěte zabezpečit, může soud nařídit ústavní výchovu nebo dítě svěřit do péče zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, podle zákona o sociálně právní ochraně dětí. Tento krok může soud nařídit výjimečně i v případech, že jiná opatření nepředcházela. Před tímto nařízením soud zkoumá, zda výchovu dítěte nelze zajistit náhradní rodinou péčí. Soud pak nejméně šest měsíců zkoumá, zda trvají důvody pro takové rozhodnutí, nebo zda není možné dítěti zajistit náhradní rodinou péčí. Pro tento účel jsou podstatné následující dokumenty: zprávy orgánu sociálně-právní ochrany dětí, vyjádření

---

¹¹⁹ Zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině. Část 2. Hlava druhá, § 45a.

¹²⁰ Zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině. Část 2. Hlava druhá, § 45a (3).

¹²¹ Zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině. Část 2. Hlava první, § 45b (3).

dítěte, je li ho na svůj věk a rozumovou vyspělost schopno a vyzve rodiče k vyjádření jejich stanoviska.¹²²

Zákon soudu přikazuje neustále sledovat výchovná opatření, která učinil a hodnotí jejich účinnost. Soud může požádat obec či okresní úřad, aby namísto něj sledovaly tyto opatření a zda jsou dodržována.

Pokud je dítě s ohledem na svůj věk a rozumové schopnosti samo vyjádřit názor a poznatky, je potřeba při výchovných opatřeních na tyto poznatky brát zřetel. Při nařízení ústavní výchovy soud zjišťuje poznatky a názory dítěte při řízení, jeho výpovědi, opět s ohledem na jeho věk a rozumovou vyspělost dá přednost výsledku dítěte při jednání.¹²³

Ochranu dětí zajišťují soudy, kterým zákon o rodině svěří nejdůležitější rozhodnutí, dále orgány sociálně právní ochrany dětí, tedy například městské úřady v případě Prahy. Ústředním orgánem je pak Ministerstvo práce a sociálních věcí, dále pak Úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí. Důležité je zmínit také příspěvkové a dobrovolné organizace, které se ochranou dětí zabývají. Podle zákona o sociálně právní ochraně dětí může kdokoli upozornit tento orgán na porušení rodičovských práv a povinností nebo na zneužití těchto práv, případně na neschopnost rodičů plnit tyto své povinnosti. Jde nejen o právo ale spíše o důležitou občanskou povinnost. Častým průvodním jevem případu týrání dítěte je lhostejnost sousedů. (Prokop, 2002, s. 19)¹²⁴

V případech domácího násilí má možnost požádat nejen samo dítě ale i matka, otec, či senior a to i bez vědomí dalších příbuzných. K zákonu o sociálně právní ochraně dětí se budu vyjadřovat více později.

---

¹²² Zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině. Část 2. Hlava druhá, § 46 (1, 2, 3).

¹²³ Zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině. Část 2. Hlava druhá, § 47.

¹²⁴ PROKOP, Martin (2002): *Právní ochrana dětí a obětí domácího násilí*. Ekologický právní servis, Brno. 79s. ISBN 80-902570-8-9.

4 PRAKTICKÁ ČÁST

V praktické části své bakalářské práce rozebírám následnou péči, která se ohrožené osobě a dětem dostane. Uvádím poznatky, ke kterým jsem dospěla při návštěvách Orgánu sociálně-právní ochrany dětí a Intervenčního centra. Vzorem pro vypořádávání se s domácím násilím je interdisciplinární přístup mezi jednotlivými stanovišti a propojenost pracovníků. Při práci na praktické části jsem využívala zejména metody neřízeného rozhovoru, náslechu pracovníků a zpracovávání případových studií. Kazuistika je pro mou práci obzvlášť přínosná, protože se mi povedlo získat (díky propojené spolupráci) jak postup pomoci OSPOD, tak i Intervenčního centra. Pro nezkrácený a naprostý přehled o činnosti OSPOD uvádím Zákon o sociálně-právní ochraně.

4.1 Orgán sociálně právní ochrany dětí, Úřad městské části Prahy 9

Sociálně právní ochrana dětí znamená dohled nad právy dítěte na život, na příznivý vývoj, na život v rodině a rodičovskou péči, na identitu dítěte, svobodu myšlení, svědomí a náboženství, na vzdělání a zaměstnání a samozřejmě zahrnuje ochranu dítěte před jakýmkoliv násilím, zanedbáváním, či zneužíváním. Ochrana dítěte je široký právní pojem a proto jej upravuje mnoho právních předpisů různé právní síly. Základem zůstává Deklarace práv dítěte a Úmluva o právech dítěte (viz výše). Z těchto dokumentů tedy vychází potřeby péče a odpovídající právní ochrany jak v prenatálním vývojovém stádiu, tak po porodu. Listina základních práv a svobod také zaručuje rodině zvláštní ochranu (viz výše). Odtud tedy vychází základní povinnosti a práva rodičů pečovat o děti, vychovávat je, a pokud je to potřeba, požádat o pomoc stát. Zásah do soukromí a rodinného života je tedy možný jen v případě, že rodiče požádají o pomoc, či v případě, že se o děti nemohou nebo nechťejí starat.

4.1.1 Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

Sociálně právní ochranou dětí se rozumí ochrana práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu, ochrana oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění a působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny. Důležité je, že beze změn zůstávají právní předpisy, které také upravují ochranu práv a oprávněných zájmů dítěte, tím jsou myšleny předpisy, které se věnují specifické právní oblasti týkající se sociálně právní ochrany, jako například zákon o rodině a další.

Hlavní principy sociálně právní ochrany dětí je tedy nejlepší zájem dítěte, vztažnost ke všem dětem bez rozdílu, odpovědnost státu za ochranu, preventivní působnost, princip subsidiarity, sanace rodiny a princip dobrovolnosti při podílení se na sociálně právní ochraně dětí fyzických i právnických osob, které však musí mít k takové činnosti povolení.

Nejdůležitějším hlediskem je tedy nejlepší zájem dítěte, jeho prospěch a blaho. Ochrana se poskytuje všem dětem bez rozdílu, bez jakékoliv diskriminace, poskytuje se bezplatně a všem nezletilým dětem mladším osmnácti let. Stát zodpovídá za ochranu dětí před tělesným či duševním

násilím, zodpovídá za zdravý vývoj dětí a celkovou integritu dítěte. Toto je již obsaženo v Ústavě a Listině základních práv a svobod.

Orgány s obecnou působností v oblasti ochrany dítěte jsou soudy, orgán sociálně právní ochrany dětí, tedy Ministerstvo práce a sociálních věcí a Úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí v Brně. Ochranu zabezpečují také kraje a obce v samostatné působnosti.¹²⁵

Preventivní působení je hlavní nástroj, který orgány sociálně právní ochrany využívají. Orgán má na výběr z několika postupů dle konkrétní situace, ve které je dítě, popřípadě rodina. Ohled se bere také na stupeň ohrožení dítěte a na prevenci před patologickými jevy. Jedná se o prevenci rizikového vývoje dítěte a snahu zamezit působení sociálně patologických jevů.¹²⁶

Zákon se vyjadřuje k náhradní výchově, ke zvláštní ochraně a pomoci, na kterou mají nárok děti dočasně nebo trvale zbavené svého rodinného prostředí, nebo děti, které nemohou být ponechané v tomto prostředí.

Orgán sociálně právní ochrany dětí (OSPOD) je povinen při volbě řešení brát dostatečný ohled na kontinuitu ve výchově dítěte a na jeho rodinný původ, myšleno etnický, náboženský, kulturní a jazykový.

Zákon dále upravuje případy osvojení dítěte do ciziny, toto však není podstatné pro účel mé práce.

OSPOD má dále povinnost sledovat vývoj ústavní či náhradní výchovy uložené soudem. Nesmí zasahovat do řízení a provozu zařízení. Cílem je kontrola dodržování práv dítěte. Jedním z dalších cílů je také sanace rodiny.

Pro uplatnění zákona je důležité vymezit pojem dítě. Zákon v souladu s Úmluvou o právech dítěte definuje jako lidskou bytost mladší 18 let. Vidím jako nutné uvést souvislost s definice zletilosti dle občanského zákoníku, který mluví o nabytí zletilosti uzavřením manželství od 16 let. Sociálně právní ochrana náleží všem dětem na území České Republiky bez ohledu na státní občanství.

Zákon o sociálně právní ochraně dětí vymezuje okruh problémů a situací, ve kterých se dítě může vyskytovat, tyto situace nelze taxativně v zákoně vyjádřit. Pro účel mé práce uvádím pouze situace, jež se tématu týkají.

Rodiče neplní povinnosti plynoucí z rodičovské zodpovědnosti nebo nevykonávají či zneužívají práva plynoucí z rodičovské zodpovědnosti.

Děti, na kterých byl spáchán trestný čin ohrožující život, zdraví, svobodu, lidskou důstojnost, mravní vývoj, jmění, nebo je podezření ze spáchání takového činu.

Děti, které jsou ohrožovány násilím mezi rodiči nebo jinými osobami odpovědnými za výchovu dítěte, popřípadě násilím mezi dalšími fyzickými osobami.

---

¹²⁵ Zákon č. 359/1999 Sb., zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Část 1., § 3.

¹²⁶ Zákon č. 359/1999 Sb., zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Část 2., § 6.

Případy, kdy tyto situace trvají po takovou dobu, či jsou takové intenzity, že nepříznivě ovlivňují vývoj dětí nebo jsou či mohou být příčinou nepříznivého vývoje dětí.

Zákon o sociálně právní ochraně dětí tedy neřeší jednorázové události či krátkodobé působení ale naopak očekává dlouhodobý charakter situace a snaží se vzniklou skutečnost adekvátně řešit. Jednorázové události však zákon nevylučuje, jen upozorňuje na rysy situace, které vedou k ovlivnění vývoje dítěte.¹²⁷

Zákon dále upravuje, kde zajišťuje poskytování sociálně právní ochrany dětí (viz výše). Důležité je, že zákon ustanovuje komisy pro sociálně právní ochranu dětí, zřízenou starostou obce s rozšířenou působností jako zvláštní orgán obce podle Zákona o obecním zřízení. Tato komise je určena pouze k výkonu přenesené působnosti na úseku sociálně právní ochrany dětí. Jejím úkolem je například koordinovat činnost sociálně právní ochrany na území správního obvodu obce s rozšířenou působností, navrhopvat a posuzovat preventivní programy, posuzovat jednotlivé případy a vydávat k nim stanoviska.¹²⁸

Další část zákona mluví o povinnosti vést evidenci a spisovou dokumentaci dětí, kterým se poskytuje sociálně právní ochrana a dětí, kterým byl ustanoven opatrovník, či poručník. Tato dokumentace obsahuje osobní údaje dětí, jejich rodičů, informace o výchovných poměrech, záznamy o šetřeních v rodině, záznamy o jednání s rodiči, či jinými osobami, kopie podání soudům a jiným státním orgánům, rozhodnutí soudu. Do dokumentace lze zařadit například upozornění fyzických osob na ohrožení dítěte. Tyto údaje je možné použít výhradně v zájmu dítěte. Nahlížet do dokumentace může pouze rodič, kterému náleží rodičovská zodpovědnost či jiná osoba odpovědná za výchovu dítěte. Zákon se k vedení spisové dokumentace vyjadřuje velmi podrobně.¹²⁹

Zaměstnanci všech složek orgánu jsou vázáni mlčenlivostí, kterou jsem mimo jiné svým podpisem musela stvrdit i já při praxi na tomto pracovišti. Povinnost mlčenlivosti platí i pro případy spolupráce s tímto orgánem.

Mezi související právní předpisy patří například Zákon o rodině, Zákon o soudnictví ve věcech mládeže, Zákon o dočasné ochraně, Zákon o sociálních službách, Zákon o Policii České Republiky.

---

¹²⁷ Zákon č. 359/1999 Sb., zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Část 2., § 6 (1, 2).

¹²⁸ Zákon č. 128/2000 Sb., zákon o obecním zřízení.

¹²⁹ Zákon č. 359/1999 Sb., zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Část 6., § 55.

4.2 Intervenční centrum

Od roku 2007 je v ČR aplikován systém na ochranu před domácím násilím, spojující pomoc intervenčních center, Policie a justice. Intervenční centrum bylo zavedeno v roce 2007 jako rozšíření zákona O pomoci osobám ohroženým domácím násilím (viz výše Zákon č. 135/2006 Sb., zákon, kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím. Část 4., pomoc osobám ohroženým násilím. § 74a (1)).¹³⁰

Dohromady je jich 15 a mělo by být nejméně jedno v každém kraji.

4.2.1 Činnost a jedinečnost IC

Dle zákona o sociálních službách má Intervenční centrum koordinační povinnost mezi poskytovateli jiných sociálních služeb, orgány sociálně-právní ochrany dětí, obcemi, útvary Policie a obecní Policie a i ostatními orgány veřejné správy. Po třech letech od uvedení zákona se pražskému intervenčnímu centru daří vést navazující ochranu ohrožené osoby.

Prvotní je spolupráce s Policií, která ze zákona intervenčnímu centru zasílá kopii úředního záznamu o vykázání. Intervenční centrum musí ohroženou osobu kontaktovat nejpozději do 48 hodin. Funguje zde i spolupráce s orgánem sociálně právní ochrany dětí, když jsou v ohrožené rodině nezletilé děti.

Intervenční centrum poskytuje bezplatně mnoho služeb. Jednou z nich je sociálně právní poradenství ženám i mužům, kteří jsou ohroženi domácím násilím. Konzultace jsou možné jak osobně, tak telefonicky. Klienti mohou být jak ohrožené osoby, tak i svědci.

Poradenství obsahuje informace o možnostech a způsobech řešení složité situace, ve které ohrožené osoby zpravidla jsou. Jedná se také o práva a povinnosti klienta, svěření dětí do péče, rozvod ale i bytová problematika, činnost policie, justice, sociálního odboru a orgánu sociálně právní ochrany dětí a dalších sociálních službách. (Šusterová aj, 2010, s. 15)¹³¹

Prací sociálně právního poradce v Intervenčním centru je i mimo jiné pomoc při sepsání návrhu na předběžné opatření k obvodnímu soudu, kterým se prodlužuje doba vykázání ze společného obydlí pro násilnou osobu o jeden měsíc. Trvání předběžného opatření je možné postupně navyšovat novými opatřeními avšak maximální doba je jeden rok. Při své praxi jsme se setkala nejvíce s 6 měsíci.

Sociální poradenství je další možností pomoci. Nabídka Intervenčního centra se zcela odlišuje od jiných sociálních služeb díky povinnosti kontaktovat ohroženou osobu do 48 hodin od obdržení

---

¹³⁰ Zákon č. 135/2006 Sb., zákon, kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím. Část 4., Pomoc osobám ohroženým násilím. § 74a (1).

¹³¹ ŠUSTEROVÁ, Marie, NEDVĚDOVÁ, Alena, VANÍČKOVÁ, Lenka, CHOMOVÁ, Zuzana. (2010): *Sborník textů k problematice domácího násilí*. CSSS, Praha. 166s.

faxu o vykázání od Policie. Sociální poradenství zahrnuje rozbor sociální situace klienta, hledání možných řešení, pomoc v orientaci při jednání s dalšími úřady. (Šusterová aj, 2010, s. 22).¹³²

Individuální psychologické poradenství je jinou poskytovanou pomocí v Intervenčním centru. Jedná se o jednorázovou či pravidelnou konzultaci, opět zdarma. Dlouhodobé konzultace jsou důležité zejména pro ohrožené osoby, které v násilném vztahu dále setrvávají. Psycholog v Intervenčním centru poskytuje klientce prostor pro bezpečí, úlevné vypovídání se ze starostí a významné stabilizování psychického stavu. Podstatné je také vypracování bezpečnostního plánu do situací, kdy hrozí, že násilí se bude opakovat. Bezpečnostní plán je vždy konkrétní pro danou situaci a zpracovává se dohromady s klientkou. Mezi další postupy patří i krátká cvičení na zklidnění. Pro psychologické poradenství je důležité pracovat s mylnými přesvědčeními ohrožené osoby, ke kterým ji násilná osoba zmanipulovala. (Šusterová aj, 2010, s. 25)¹³³

V Intervenčním centru na Černém Mostě (Šromova 861, Azylový dům Šromova) se pravidelně schází bezplatná podpůrná terapeutická skupina pro lidi, kteří mají nejrůznější obtíže v mezilidských vztazích a chtějí řešit své problémy v souvislosti s domácím násilím. Tato metoda je dobrá zejména pro podporu lidí, kteří mají podobné životní zážitky, k naslouchání a sdílení zkušeností.

Společným rysem pro jednotlivé poradenství, je zásada primárního bezpečí ohrožené osoby a netlačení klienta do rozhodnutí proti jeho vůli. Úspěch v řešení situace klienta spočívá v nalezení dostatečné motivace.

---

¹³² ŠUSTEROVÁ, Marie, NEDVĚDOVÁ, Alena, VANÍČKOVÁ, Lenka, CHOMOVÁ, Zuzana. (2010): *Sborník textů k problematice domácího násilí*. CSSS, Praha. 166s.

¹³³ ŠUSTEROVÁ, Marie, NEDVĚDOVÁ, Alena, VANÍČKOVÁ, Lenka, CHOMOVÁ, Zuzana. (2010): *Sborník textů k problematice domácího násilí*. CSSS, Praha. 166s.

4.3 Problémy v praxi

Veškerá pomoc a jednání ze strany Intervenčního centra i OSPOD nese jisté riziko. Mezi problematické patří doručování usnesení o předběžném opatření o vykazání ohrožené osoby a také vydávání klíčů násilné osobě Policií dříve, než umožňuje zákon. Často chybně je špatné poučení násilné osoby Policií.

Intervenční centrum tyto problémy řeší se soudy a s Policií. Zejména první dva roky aplikace zákona byly komplikované. (Šusterová aj, 2010, s. 14)¹³⁴

Nepříznivý je také počet přestupkových řízení ve vztahu k domácímu násilí. Velký počet přestupků je nahlášeno na Policii avšak nízký počet odsuzujících rozhodnutí. (Šusterová aj, 2010, s. 14)¹³⁵

Sekundární viktimizace patří mezi další úskalí, které musí pracovníci Intervenčního centra řešit. Druhotné zraňování oběti, způsobuje další rány, při stálém opakování a vzpomínání na násilí, které musela ohrožená osoba zažít. Sekundární viktimizaci můžeme shrnout do tří základních pocitů. Pocit nespravedlnosti, nedůstojnosti a pocit izolace. (Čírtková, 2007, s. 20)¹³⁶

Rizikový je vznik posttraumatické stresové poruchy, která znamená různé projevy v chování, jednání a zejména prožívání, jako třeba poruchy spánku, nevolnost. Tyto změny v prožívání vznikají jako reakce na extrémní situaci, jež byla obětí svědkem. Problematická je tato porucha hlavně pro svou nepředvídatelnost a výskyt, kdy se může objevit až po delší době. (Čírtková, 2007, s. 31)¹³⁷

Posttraumatická stresová porucha může být příčinou změn emočních prožitků ale také třeba identifikace s agresorem, kdy pokřivené vnímání reality způsobí tvorbu emočních vazeb na agresora, které dovolí jiné pochopení situace. Identifikace s agresorem je složitý psychologický proces, který se dá řadit mezi ego obranné mechanismy a byl popsán stockholmským syndromem. (Bednářová aj, 2006, s. 34)¹³⁸

Nebezpečným jevem, který může provázet ohroženou osobu je stigmatizace. Oběť se trestným jednáním cítí poznamenána a má pocit, že nikdo jí nemůže porozumět, časté je sebeobviňování, kdy oběť hledá viníka sama v sobě. (Čírtková, 2007, s. 46)¹³⁹

Obzvlášť důležité je nechybovat při jednání s ohroženou osobou. Tomuto chování se snaží vyrovnat jak sociální pracovníci v Intervenčním centru, OSPOD i jiných organizacích, tak Policie.

---

¹³⁴ ŠUSTEROVÁ, Marie, NEDVĚDOVÁ, Alena, VANÍČKOVÁ, Lenka, CHOMOVÁ, Zuzana. (2010): *Sborník textů k problematice domácího násilí*. CSSS, Praha. 166s.

¹³⁵ ŠUSTEROVÁ, Marie, NEDVĚDOVÁ, Alena, VANÍČKOVÁ, Lenka, CHOMOVÁ, Zuzana. (2010): *Sborník textů k problematice domácího násilí*. CSSS, Praha. 166s.

¹³⁶ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. (2007): *Pomoc obětem a svědkům trestných činů*. Grada, Praha. 191s. ISBN 978-80-247-2014-2.

¹³⁷ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. (2007): *Pomoc obětem a svědkům trestných činů*. Grada, Praha. 191s. ISBN 978-80-247-2014-2.

¹³⁸ BEDNÁŘOVÁ, Zdena, MACKOVÁ, Kateřina, PROKEŠOVÁ, Hana. (2006): *Studijní materiál o problematice domácího násilí pro pracovníce a pracovníky orgánů sociálně-právní ochrany dětí*. Ministerstvo práce a sociálních věcí, Praha. 139s. ISBN 80-86878-50-3.

¹³⁹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. (2007): *Pomoc obětem a svědkům trestných činů*. Grada, Praha. 191s. ISBN 978-80-247-2014-2.

Chybné je například utěšování ohrožené osoby věty typu, že situace se spraví, litování, vyčítání či obviňování ohrožené osoby. Pochybný je pseudodiagnostický komentář, milosrdné lži, diagnostické chyby a patologizování projevů oběti. Negativní pocity v oběti mohou vyvolat také hektické a uspěchané rozhovory s pracovníky, a jejich užívání cizích a odborných slov. Velmi sporné je nucení ohrožené oběti k jakékoli aktivitě. (Bednářová aj, 2006, s. 96)¹⁴⁰

Prioritní je získat důvěru osoby.

Trestný čin § 171, Maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání, je jiným problematickým přístupem, který veškerou pomoc obětem domácího násilí velmi ztěžuje. Opatření, která směřují k výkonu rozhodnutí soudu o výchově nezletilých dětí, tedy v praxi je to situace kdy jeden z rodičů odmítá vydat děti rodiči druhému, přestože mu dítě bylo svěřeno rozhodnutím soudu. To je situace, co nastala v kazuistickém případě, který jsme pro účel mé práce zpracovala. (Bednářová aj, 2006, s. 89)¹⁴¹

Pokud jde o Policii, nejvýraznější nedostatky, ke kterým jsem dospěla, je chybějící přesný metodický postup v situaci vykazování násilné osoby z bydlíště. Pomocným řešením je podrobný protokol o zásahu, metodika ke způsobu vedení výslechů a zajišťování důkazů. Situaci by zlepšilo i kvalitní proškolení policistů k řešení případů domácího násilí. Je nutné brát v úvahu možné selhání policistů, tedy jako v každém jiném povolání, člověk dělá chyby.

---

¹⁴⁰ BEDNÁŘOVÁ, Zdena, MACKOVÁ, Kateřina, PROKEŠOVÁ, Hana. (2006): *Studijní materiál o problematice domácího násilí pro pracovníce a pracovníky orgánů sociálně-právní ochrany dětí*. Ministerstvo práce a sociálních věcí, Praha. 139s. ISBN 80-86878-50-3.

¹⁴¹ BEDNÁŘOVÁ, Zdena, MACKOVÁ, Kateřina, PROKEŠOVÁ, Hana. (2006): *Studijní materiál o problematice domácího násilí pro pracovníce a pracovníky orgánů sociálně-právní ochrany dětí*. Ministerstvo práce a sociálních věcí, Praha. 139s. ISBN 80-86878-50-3.

4.4 Kazuistika

4.4.1 Případová studie z Intervenčního centra

Charakteristika případu a výchozí situace klientky

Klientka paní Modrá je osobou ohroženou domácím násilím od jejího životního partnera pana Červeného, se kterým mají 11letého syna. Případem jsem se zabývala z důvodu typické situace domácího násilí, jež vychází od partnera. Pan Červený syna netýrá fyzicky ani psychicky, avšak neustále jej vystavuje tlaku, který jej na něj přenášen ze situace mezi rodiči a zároveň tahanice o něj mezi rodiči. Oba rodiče syna využívají v boji proti druhému partnerovi, jde tedy o situace, kdy dítě se stalo svědkem domácího násilí mezi rodiči a touto situací velmi trpí.

Od počátku jejich vztahu ji partner psychicky a fyzicky týral. Klientka byla dvakrát hospitalizována na psychiatrii a je přesvědčena, že partner tyto situace zinscenoval.

Paní Modrá má strach o syna. Partner ho rozmazluje drahými dárky a syna manipuluje na svou stranu.

Klientka chce od partnera odejít, ale bojí se, že nezíská syna do své péče.

Veškeré informace zde uvedené vypověděla klientka osobně či telefonicky v Intervenčním centru.

Osobní údaje klientky

Klientka Eva Modrá, narozena 1976, trvalé bydliště v Českých Budějovicích, pracuje jako účetní. Má nezletilého syna Pavla, 11 let, jeho otcem je pan Červený, se kterým žije 11 let. Pan Červený se narodil v roce 1964, je podle klientky velmi bohatý člověk, rentiér, nepracuje. Syn je na druhém stupni ZŠ, má výborný prospěch, má dostatek kamarádů, navštěvuje školní družinu a kroužek kreslení. Partneři žijí v nesezdaném soužití. Oba jsou zdraví.

Souhrn dosavadního vývoje, popis a analýza případu

Paní Modrá žila jedenáct let ve vztahu s panem Červeným, o kterém mluví, jako o velice bohatém a vlivném muži. Po roce vztahu s partnerem klientka otěhotněla a potratila. Pro paní Modrou to bylo psychicky náročné období, tak ji partner nechal předepsat uklidňující léky (xanax), klientka je užívala dva týdny a z nezjištěných příčin se předávkovala, další tři dny si vůbec nepamatuje a poté ji odvezli do psychiatrické léčebny Bohnice. Paní Modré byl v krvi zjištěn pervitin, klientka však tvrdí, že drogy nikdy nebrala, zůstala na uzavřeném oddělení, kde to pro ni nebylo dobré, a dobrovolně odešla. Ve vztahu i nadále zažívala podivné psychické stavy, halucinace a domnívá se, že jsou způsobeny léčbou psychofarmaky, které ji partner podával.

Klientka se z léčebny nevrátila k rodičům, ale jela do centra Prahy, kde ji okradli, což ji znovu přivedlo k panu Červenému. Požádala jej, aby ji nechal u něj žít. Partner byl najednou hodný a oni se znovu sblížili. Klientka se po nějaké době vybourala v autě a znovu zjistila, že je těhotná. Partner na ni začal být hrubý, paní Modré ubližoval a ohrožoval její těhotenství, klientka měla následné zdravotní

problémy, ale porod proběhl dobře. Partner jí vyhrožoval, zakazoval styk s rodinou, vyhrožoval ublížením celé rodině, klientu nepřetržitě deptal, vydíral a trápil ji. Pan Červený vyhrožoval klientce, že má dokumentaci o léčbě v Bohnicích, kterou proti ní použije. Tento stav měl trvat 11 let, po celou dobu vztahu. Klientce se následně narodil syn.

S panem Červeným žili v rodinném domě v jeho osobním vlastnictví. Klientka je hlášena trvalým pobytem v Českých Budějovicích. Partner ji vždy odmítal přehlásit k trvalému pobytu do jeho domu

Pan Červený poslal dopis klientčinou otci, ten brzy na to zemřel, paní Modrá však neví, co v dopisu bylo. O partnerovi tvrdí, že hodně pil ale násilí nebylo pod vlivem alkoholu. V roce 2004 se klientka opila a partner nechal zavolat Policii. Ta ji odvezla do protialkoholní léčebny, kde klientka strávila dva měsíce. Během léčby klientce vyhrožovali, že pokud bude mluvit o domácím násilí, prodlouží její léčbu. Partner měl v době jejího léčení syna u sebe.

Syn byl přítomen několika jejich konfliktů, a to slovních ale i fyzických, kdy například partner klientku topil ve vaně. Syn tuto situaci vyprávěl příbuzným a ve škole. Pan Červený se ke klientce vždy choval povýšeně a v tomto duchu vychovával i syna. Partner se synem koupal nahý a i s jeho kamarády, což mohou potvrdit rodiče dětí.

Partner byl v minulosti 13 let ve vězení. Rodina projevuje obavy, že trest byl za zneužití nezletilé dívky, což následně klientce potvrdila i Policie.

Podle vyjádření školy je syn zmanipulovaný otcem, ve škole došlo k ostrému konfliktu, kdy chování partnera bylo označeno za arogantní. Partner jednal se zaměstnanci školy a poté s ředitelkou. Ta tvrdí, že se pan Červený se chová šovinisticky a neváží si jejich práce.

Pan Červený v domácnosti nikdy nepomáhal, nestaral se o syna a to ani, když byla paní Modrá v práci. Syn se sám chodil najíst do restaurace blízko domova a sám si zaplatil z peněz, co mu dával otec. Tuto informaci zjistila klientka od majitele restaurace. Syn prý chodil málo oblečený a celkově vzbuzoval pozornost.

Současná situace klientky

18. listopadu se klientka obrátila na Intervenční Centrum. Sociální pracovnice s klientkou probrala důležitost zůstat se synem, který chce mít oba rodiče a nezlobit se na něj. Sociální pracovnice zdůraznila nutnost volat policii v případě násilí, také doporučila kontakt s právníčkou, nenechat se otrávit partnerem a zůstat se synem.

18. prosince byla v bytě Policie, aby podpořila partnera ve vystěhování klientky. Partner klientce sdělil, že už netrvá souhlas s bydlením v jeho domě. Přikázal ji, aby do dalšího dne vyklidila své věci. Partner během noci odvezl syna Pavla k jeho nové přítelkyni. Paní Modrá podala na pana Červeného oznámení o týrání osoby žijící ve společném domě a bytě. IC Praha následně kontaktovalo OSPOD Prahy 9 a velitele SKPV pro Pražský 3. Policejní obvod a upozornilo je na případ. Kriminální

policie doporučila klientce, aby se vyhýbala kontaktu s partnerem. Proto klientka odmítla setkání se synem a partnerem na pracovišti OSPOD, z hlediska psychologie oběti by takové setkání bylo velkou psychickou zátěží. Klientka popsala chování dítěte jako účelové a chování partnera jako manipulativní.

21. prosince IC předalo klientce seznam azylového bydlení, paní Modrá se chce přestěhovat do azylového domu s utajenou adresou, do okolí Českých Budějovic. Intervenční centrum ji upozorňuje na nejistotu, že klientka získá místo přesně tam, kde si přeje.

22. prosince se klientka dostavila na oddělení péče o rodinu a děti Úřadu Městské části Praha 9. Klientka si přála, aby informace byly zařazeny do důvěrné složky, aby tedy bývalý partner do nich nemohl nahlédnout.

23. prosince pan Červený nabídl klientce setkání se synem, při něm jí však znovu vyhrožoval, pokud na něj podá trestní oznámení. Klientka je z partnera vystresovaná a bojí se jej. Se synem se nyní vidět nechce, potřebuje nabrat psychické síly, nechce, aby ji syn viděl uplakanou. Paní Modrá zůstává se synem v telefonickém kontaktu. Sociální pracovnice klientce potvrdila, že setkání se synem by nebylo přínosem vzhledem ke stavu klientky.

24. prosince paní Modrá telefonicky mluvila se synem, který ji sdělil, že si přeje zůstat s otcem a s matkou se chce stýkat pouze o víkendech.

29. prosince volala klientka do Intervenčního centra spolu s bratrem. Žije nyní u něj. Syn zůstal u manžela. Klientka podala návrh na předběžné opatření na svěření syna do péče. Paní Modrá při výslechu na Policii uvedla jako svědka domácího násilí ze strany partnera svou kolegyni v práci. Pro další dny chce zůstat v neschopnosti, protože se necítí psychicky dobře. Klientka v těchto dnech užívala léky, které ji předepsal lékař. Sociální pracovnice zdůraznila nutnou návštěvu jak praktického lékaře, tak psychiatra. Sociální pracovnice spolu s klientkou vytváří plán dalších kroků a možný postup. Klientka dostala kontakty na ROSU a ACORUS. Velkou podporou klientce je její bratr, který ji bude doprovázet na OSPOD při podání žádosti o svěření syna do péče, a podpoří ji.

30. prosince poslala email do Intervenčního centra, kde konzultovala postup při stěhování do utajeného azylového bydlení a zejména nezbytnou psychoterapeutickou pomoc jak pro sebe tak i pro syna. Paní Modrá již odeslala návrh na svěření syna do její péče a úklad pro otce přispívat na výživné, současně zažádala o zákaz styku otce s dítětem do doby, než bude pravomocně rozhodnuto o trestním řízení. Paní modrá má zájem aby otec dál nemohl manipulovat se synem.

31. prosince paní Modrá zvažuje domácí výuku pro syna, či dětský domov v utajení, kde by jej mohla denně navštěvovat. Klientka má strach, že syn bude telefonicky kontaktovat otce. Bojí se o synovu bezpečnost. Do Intervenčního centra napsala další email, kdy sociální pracovnice informuje o postupu policejních výsledků. Sociální pracovnice nabízí pomoc právničky v IC, která má zkušenosti se zastupováním žen u soudu.

2. ledna paní Modrá se nastěhovala do azylového domu v Táboře. Místo se zdá být bezpečné, přijetí bylo milé

5. ledna volal do Intervenčního centra kamarád klientky. Sociální pracovníci sdělil, že partner klientky jí nechce dát syna. Klientka již podala návrh na předběžné opatření k obvodnímu soudu na výchovu a výživné syna. Partneři žijí v současné době odděleně. Kamarád klientky se sociální pracovníci konzultoval postup OSPOD, se kterým není spokojen. OSPOD je odrazoval od podání předběžného opatření. Paní Modrá byla na osobním jednání na Oddělení péče o rodinu a děti Úřadu Městské části Prahy 9, kde byla poučena, že má právo na styk s dítětem a o nutnosti úpravy poměrů dítěte. Zároveň přebrala návrh na úpravu poměru dítěte a kopii záznamu.

8. ledna klientka vyzvedla syna ze školy a odvezla jej do okolí Tábora. Přesné místo pobytu zná zřejmě jen její rodina. Do telefonu sociální pracovníci uvedla, že syn měl radost, když ji viděl. Klientka zvažovala umístění syna do Klokánku, ve snaze napravení a vyrovnaní vztahu se synem, ale soud její návrh zamítl. Klientka si uvědomuje, že nejen ona ale i dítě potřebují odbornou pomoc, psychoterapii a poradenství.

Psychický stav klientky

Paní Modrá je ze situace vyčerpaná a má strach o synovu budoucnost. Partner ji opakovaně říkal, že nedostane syna do své péče. Klientka se domnívá, že partner manipuluje s fakty na Policii a dalších úřadech. Klientka má pocit prohry, že jí nikdo nevěří, neuvěří a nepomůže, což je důvod, proč nepodala oznámení na Policii na pana Červeného již dříve. Klientka se cítí bezmocná.

Zpráva od sociálních pracovníc Intervenčního Centra

Z názoru sociálních pracovníc vyplývá, že nejde o zběsilé kroky nespolehlivé matky, ale klientka postup konzultuje na mnoha místech. Sociální pracovnice je přesvědčená, že dítěti nehrozí žádná újma. K útěku klientku přinutil strach, že její bývalý partner po vyhození z domu ji o syna definitivně připraví. Nyní čeká na úpravu výchovných poměrů a úklad otci platit výživné stanovené soudem.

Stanovení cílů klientky

Paní Modrá se chystá podat návrh na úpravu výchovy syna. Syn chce zůstat s otcem, který má finanční prostředky. Klientka s partnerem zůstávala kvůli synovi, avšak když začala pozorovat, jak je syn zmanipulovaný proti ní, obrátila se na Intervenční centrum a chce syna získat do své péče, podá návrh k soudu na předběžné opatření o výchově syna a jeho výživném. Poté chce docílit zákazu styku otce se synem a to i telefonickým. Chystá se přestěhovat na utajenou adresu a synovi dohodnout domácí výuku. Uvědomuju se nezbytnou psychoterapeutickou pomoc jak pro ni tak i pro syna.

Návaznost na další druhy služeb

Klientky je v kontaktu s Orgánem sociálně právní ochrany dětí, komunikuje s centrem ACORUS, pro osamělé a týrané ženy. Klientka využívá právní služby advokátní kanceláře a bezplatné poradenství centra ACORUS. Paní Modrá jedná velmi vstřícně a spolupráci chápe jako jedinou možnou cestu. Navazuje péči psychoterapeutickou, pro dosažení duševní rovnováhy a utřídění dalších možných postupů a způsobů k dosažení cíli.

Prognóza

Klientka paní Modrá poté, co se obrátila o pomoc v Intervenčním centru, udělala významné pokroky. Klientka se snaží dopracovat k životu bez strachu a násilí a dělá proto vše, co je možné a nutné. Klientka postupuje dle rad sociálních pracovníků, což je základní cesta k odkostění se od násilného partnera, proto pevně věřím, že se jí to podaří, a také vše tomu nasvědčuje. Využívá možnosti psychoterapeutických sezení, které přináší velmi pozitivní výsledky. Pokud bude paní Modrá dále spolupracovat s nabízenými organizacemi, bude intervence úspěšná.

4.4.2 Případová studie z Orgánu sociálně právní ochrany dětí

Studium případu klientky paní Modré a pana Červeného

Výchozí situace (viz kazuistika z IC) a charakteristika případu

19. prosince kontaktovalo Intervenční centrum OSPOD kvůli ohrožené osobě paní Modré. Spolupráci navázal i 3. Policejní obvod pro Prahu, v rámci snahy o interdisciplinární přístup. Předchozí noc, tedy 18. prosince odvezl Pan Červený syna Pavla neznámo kam. Pan Červený OSPODu potvrdil, že syn je u jeho současné přítelkyně. Paní Modrá žádala po OSPOD předběžné opatření, bylo jí vysvětleno, že toto vydává pouze soud. Ještě tentýž den se dostavil pan Červený i se synem na OSPOD aby se pracovníci mohly ujistit, že je syn v pořádku. Se synem byl proveden krátký rozhovor. Synovi se u otce líbí, s matkou se chce vídat pouze občas. Případ nasvědčuje přítomnosti patologie, domácí násilí mezi partnery, syn je zřejmě pouze v roli svědka, týráný není.

Popis a analýza případu

Úřední záznam 3. Policejního obvodu pro Prahu

Záznam ze situace, u které asistovala hlídka, ze dne 18. prosince. Hlídka přijela na místo, které bylo telefonicky ohlášeno, kvůli neshodám mezi panem Červeným a paní Modrou, volala sestra paní Modré.

Hlídkou bylo zjištěno, že syn se nachází u přítelkyně pana Červeného. Paní Modrá hlídce sdělila, že ji pan Červený fyzicky napadl a ukázala hlídce poškrábané předloktí oborou rukou. Pan Červený tvrdil, že si uvedené zranění způsobila sama. Úřední záznam říká, že tyto škrábance odpovídali vlastnímu poškrábání podobnému škrábání při svědění. Za přítomnosti hlídky si paní Modrá předloktí nevědomky sama poškrábala. Jelikož paní Modrá nemá na adrese trvalé bydliště, hlídka přijela na smluvený doprovod, při opuštění prostor domu paní Modrou. Hlídkou bylo na místě zjištěno, že o domácí násilí se nejedná, protože nyní ani v dřívějších případech nedošlo ke zranění paní Modré a ani při soukromém rozhovoru se členem hlídky si nestěžovala na dřívější psychické týrání ze strany pana Červeného. Hlídka nabila dojem, že celá věc je situovaná ze strany paní Modré, za účelem zmocnit se jeho majetku, což potvrdila vlastními výroky (citované v úředním záznamu).

Zprávy z rozhovorů s panem Červeným, Úřední záznam z OSPOD z 22. Prosince:

S „osobou“ se seznámil před 11 lety a po třech měsících s ní začal žít. Už v té době se projevovalo negativní chování paní Modré a pan Červený již tehdy zjistil, že společné soužití není možné. Paní Modrá byla velmi agresivní, byla odvezena do psychiatrické léčebny, kde strávila dva měsíce, po jejím propuštění ji vzal k sobě ještě na nějakou dobu, protože její rodina nebyla ochotna si ji vzít k sobě. Vztah se zlepšil, i přestože pan Modrý ji hodnotí jako silně psychotickou osobu s hysterickou poruchou a silnými depresemi. V té době se začaly projevovat patologické znaky, paní

Modrá údajně potratila, což nebyla pravda. Po telefonátech paní Modré jejímu otci navrhli panu Červenému, že by bylo vhodné umístit paní Modrou do psychiatrické léčebny pro těhotné ženy, když podruhé otěhotněla. Díky psychologickému vzdělání pana Červeného tyto obtíže ustaly a porod proběhl v pořádku. Když bylo synovi osm měsíců, byla paní Modrá opět umístěna do psychiatrické léčebny na dva až tři měsíce, protože vyhrožovala skokem z okna a to i se synem, byl převezen do kojeneckého ústavu, kde ho hned druhý den pan Červený vyzvedl a odvezl domů. Paní Modrá byla diagnostikována užívání pervitinu a byla umístěna na protialkoholní oddělení, kde jí diagnostikovali laktační psychózu.

Posledních pět let pan Červený zůstával ve společném soužití nikoli však ve smyslu partnerském. Takto se obětoval jen kvůli synovi. V domácnosti platil vše pan Červený, paní Modrá někdy zaplatila synovi obědy ve škole. Vztah paní Modré k synovi se však neustále zhoršoval, dítě fyzicky napadala a vyhrožovala mu. Poslední dobou se o syna staral pouze pan Červený. Vyzvedával jej ze školy, vodil do školy. Matka u něj autoritu neměla.

Syn v poslední době požádal o klíč od pokoje, aby se mohl zamykat před matkou, ví, že to s matkou nefunguje. Když jel syn k rodině paní Modré, s pláčem volal otci, že jsou na něj zlí.

18. prosince začala být paní Modrá opět agresivní, tloukla hlavou o zeď a sama se škrtila. Proto syna odvezl ke své současné přítelkyni a paní Modrou požádal o opuštění jeho domu. Paní Modrá údajně sdělovala nepravdivé informace své sestře, že pan Červený je milionář a má peníze v USA. Přijela Policie, aby paní Modrou vyvedla, ta vyhrožovala, že podá trestní oznámení na pana Červeného a proto ten nepovolil vstup do domu její sestře a další rodině pro pomoc vystěhování paní Modré.

Syn zůstal trvale s otcem. Pan Červený se dostavil na OSPOD, kde mu doporučili, aby paní Modré nabídl setkání se synem o Vánocích, ta se obratem ozvala, že není v dobrém psychickém stavu.

Zpráva k jednání od sociální pracovnice OSPOD:

Ze závěru zápisu od sociální pracovnice vyplývá, že panu Červenému byl předán vzor na úpravu poměrů k dítěti, zároveň bere na vědomí, že u něj může být provedeno sociální šetření, za účelem stavu dítěte, a aby vedl syna k udržování kontaktu s matkou.

Chorobopis, propouštěcí zpráva z Psychiatrické léčebny Bohnice

(Neuvádím datum záměrně kvůli ochraně klientky, pro upřesnění se jedná o první hospitalizaci)

Toxická psychóza smíšená s poruchami chování, škodlivé užívání pervitinu a alkoholu, histriónská porucha osobnosti, byly vydány léky na 3 dny.

Zpráva z psychiatrické léčebny:

Zpráva na vyžádání OSPOD. Zpráva ohledně paní Modré říká, že hospitalizace proběhla na tři týdny, byla přijata nedobrovolně, propuštěna byla na negativní reverz. Druhá hospitalizace proběhla na pět týdnů, opět byla přijata nedobrovolně, podepsala souhlas s léčbou.

Souhrn dosavadního vývoje situace, zprávy na OSPOD

5. ledna bylo telefonováno ředitelce školy, kterou syn navštěvuje. Ředitelka potvrdila nezdravé rodinné prostředí. Syn se chová arogantně stejně jako jeho otec, je dominantní, k matce se chová jako ke služce. Před měsícem se ve školní družině událo nedorozumění mezi dětmi a pan Červený zasahoval velmi neadekvátně, dle názoru ředitelky se neumí chovat k ženám, syn se nad chováním otce nepozastavuje, přijde mu to normální.

7. ledna Pan Červený se dostavil na druhou schůzku na OSPOD. Ze školy mu dali vědět, že matka syna vyzvedla a odvezla neznámo kam. Synovi 22. prosince změnil trvale bydliště k němu domů.

7. ledna bylo ředitelkou školy oznámeno, že si matka syna vyzvedla. Kolem poledne volal OSPOD Tábor, že se nahlásila paní Modrá, OSPOD se informoval o její situaci. Paní Modrá žádá o předběžné opatření na svěření nezletilého syna do péče Klokánku, paní Modrá syna přihlásila k trvalému pobytu v Táboře. Pan Červený zvažuje žalobu na paní Modrou ohledně zanedbání povinné péče syna.

8. ledna volal OSPOD Tábor, že předběžné opatření na umístění dítěte do Klokánku, bylo soudem zamítnuto. Pan Červený se dostavil na OSPOD Praha, na základě předběžného opatření, které podala paní Modrá, na zákaz styku otce se synem a svěření syna do její péče. To bylo zamítnuto. Pan Červený jednal s ředitelkou školy, která mu sdělila, že když si matka syna vyzvedávala, než jej odvezla, syn k ní přiběhl a skočil jí kolem krku.

Úřední zpráva: prověřování trestného činu Policie ČR:

Probíhá prověřování Policie trestného činu týrání osoby žijící ve společném domě a bytě, § 215a trestního zákoníku. Z materiálů Policie ČR byl pan Červený v minulosti trestán za § 235 (1) a § 242 (1) trestního zákoníku. Předběžné opatření bylo soudem zamítnuto, s tím, že budou prošetřeny poměry u obou rodičů, proveden pohovor s nezletilým synem za přítomnosti kolizního opatrovníka, bude vyžádána zpráva z Intervenčního centra Praha, soud učiní dotaz na Policii ČR, třetí obvod ohledně stavu trestního stíhání ve věci podezření z trestného činu. Poté může paní Modrá podat návrh na předběžné opatření znovu.

Návrh na předběžné opatření svěření dítěte do péče:

V návrhu na předběžné opatření, které paní Modrá uvedla, že otec syna vyzvedával a vodil ze školy až koncem listopadu a paní Modrá se domnívá, že otec připravoval situaci pro její odchod. Syn matce řekl, že si přeje zůstat ve výchově otce, paní Modrá v návrhu mimo jiné říká, že syn je otcem dlouhodobě manipulován, pan Červený ji před synem neustále ponižoval, nadával a vyhrožoval, syna v pěti letech naučil sprostou básničku o matce, kterou musel říkat, a paní Modrá pak musela vkleče odříkávat její konec.

Zpráva z psychiatrického vyšetření paní Modré z 9. ledna:

Zpráva z vyšetření paní modré říká, že dotyčná je plně při vědomí, bludu prostá, vnímání bez poruch. Nesplňuje kritéria pro afektivní poruchy. Při vyšetření spolupracovala. V Závěru je uvedeno, že paní Modrá je schopna žít běžným způsobem, vést svůj život spořádaně a postarat se o syna.

Zpráva o nezletilém synovi ze základní školy z 19. ledna:

Chlapec je milý, zapadl do kolektivu, navštěvuje zájmové kroužky, nemá kázeňské problémy, věci do školy nosila v pořádku. Oba rodiče spolupracovali se školou, docházeli na třídní schůzky. Syn zameškal poměrně hodně hodin z důvodu časté nemoci.

Předběžné opatření soudu z 26. ledna:

Otec je povinen strpět výlučnou výchovu matky a zdržet se kontaktů i jejich navazování s nezletilým. Otec je povinen přispívat na výživu nezletilé částku Kč 2.500 měsíčně, vždy do každého 10. dne v měsíci předem k rukám matky předem. Po měsíci soud zamítl prodloužení návrhu na předběžné opatření, otcí uložený zákaz styku s nezletilou tedy skončil.

Zpráva z psychologického pohovoru s nezletilým synem z 30. ledna:

„Tatínek se k mamince nechová hezky, ale ona by o tom nerada mluvila, aby mu to neublížilo“, „tatínek teď má rád Kačenku, na Silvestra se spolu všichni koupali nahý ve vaně a popíjeli šampaňské, taky byla nahá, před Vánoci ji táta vzal pryč“. Rozhovor se synem byl veden bez přítomnosti matky. Jeho verbální produkce je na úrovni staršího dítěte, často používá fráze, které převzal od otce: „Jsem přesvědčen, že nejlépe by mi vyhovovala střídavá péče“, „k tomu by jsem se skutečně velmi nerad vyjadřoval“. Ve zprávě je uvedena básnička, kterou otec syna naučil, syn potvrdil jeho autorství. Chlapec v současné péči matky je v dobrém psychickém stavu. Pokud je chlapec s matkou bez přítomnosti otce, tak ji respektuje.

Úryvek básně, který stvořil pan Červený pro paní Modrou:

„Poslušnou ovečkou svého pána,
s pokorou a láskou od rána do rána pánovi sloužit chci,
jeho vůle budiž vykonána,
proto jsem zrozena, ta úloha mi byla dána“.

28. ledna: Paní Modrá podala žádost do základní školy o povolení vzdělávání dle individuálního vzdělávacího plánu.

Zpráva od praktické dětské lékařky pro děti a dorost, k žádosti o podání zprávy od OSPOD

z 2. února:

Celkový zdravotní stav syna je dobrý, k lékaři byl většinou doprovázen matkou, někdy oba rodiče.

6. února soud svěřil výchovu syna do péče matky a otci uložil povinnost přispívat na výživu syna. Zpráva obsahuje další podrobnosti, jež nejsou tolik podstatné pro moji případovou studii.

9. února základní škola Pavlovi povolila Individuální plán, podmínky na vyučování jsou velice příhodné (matky paní Modré je učitelka na základní škole a výchovná poradkyně).

17. února bylo provedeno šetření v bytě paní Modré. Pavel má vytvořené základní podmínky pro pobyt, má vše potřebné. Bytové podmínky jsou vyhovující.

13. února pan Červený podal další návrh na upravení styku s nezletilým synem, soud jej zamítl a i na OSPOD stále urguje o umožnění styku se synem. Mimo jiné pan Červený polemizuje o určení OSPODu, jako kolizního opatrovníka pro syna a podal žádost na Obvodní soud o změně kolizního opatrovníka, dle Zákona o rodině, kterým je ustanoven Orgán sociálně právní ochrany dětí Praha 9. Návrh odůvodnil, že OSPOD není schopen tuto funkci vykonávat, nejedná ve prospěch nezletilého syna. Návrh otce se zamítnul. Jeho právní zástupkyně se proti zamítnutí odvolala. OSPOD zažádal dětského psychologa o opětovné vyšetření Pavla.

11. března soud vydal předběžné opatření o umožnění asistovaného styku otce se synem v Psychoterapeutickém zařízení se sociální pracovníci, vždy každý týden ve čtvrtek a každý sudý týden v sobotu. Asistovaný styk lze provádět prostřednictvím Dětského krizového centra, to však již provádí psychologické vyšetření celé rodiny.

2. dubna předběžné opatření otce dále trpět výlučnou výchovu syna matkou a to až do 30. Června se stálou výší výživného, bylo znovu soudem potvrzeno. Soud styk nebude upravovat na základě zjištěného ambivalentního vztahu syna k otci.

10. dubna soud vydal předběžné opatření, kterým udává povinnost paní Modré zažádat o další individuální vzdělávací plán pro syna v původní škole.

16. dubna vypršela lhůta pro individuální vzdělávací plán pro syna. Ze zprávy sociální pracovnice, která zajišťovala asistovaný styk, vyplývá, že syn se chce vrátit do staré školy.

Zpráva ze specializovaného pracoviště pro asistovaný styk rodičů s dětmi

První termín asistovaného styku byl 19. března, dále pak každý čtvrtek a každý sudý víkend v sobotu či neděli. Pavel je velmi komunikativní, na svůj věk velmi vyspělý, má bohatou slovní zásobu. Syn otce vítá velmi vřele, ptá se na nové okolnosti. Společně vzpomínají. Kontakt syna s otcem je velmi spontánní a je vidět, že si jej oba užívají. Jedno ze setkání bylo společné i se současnou přítelkyní pana Červeného. Ta má se synem rovněž velmi pěkný vztah a je pro něj stejnou autoritou jako jeho otec. Ve zprávě sociální pracovnice uvádí, že již nevidí důvod pro asistovaný styk,

avšak bude pravděpodobně ustanovit prostředníka pro předávání dítěte, aby se konflikt mezi rodiči znovu neotvíral.

Zpráva z osobního jednání paní Modré na OSPOD z 23. dubna:

Paní Modrá přihlásila syna do školy v Táboře. V původní škole znovu podala žádost o individuální vzdělávání, tedy prodloužení. Individuální plán tedy neplní, protože syn chodí do školy v Táboře, kde se mu líbí (začal 14. dubna). Syn navštěvuje psychologa jedenkrát týdně. Pokud soud nerozhodne do 30. června o úpravě styku s dítětem, znovu si podá předběžné opatření na výlučnou péči syna. Paní Modrá byla poučena o tom, že má povinnost informovat pana Červeného ohledně dcery, což zatím dělat nebude.

20. dubna pan Červený podal soudu návrh na předběžné opatření na uložení matce povinnost strpět výlučnou výchovu jejich syna. Soud zdůraznil, že oba rodiče stále podávají návrhy na vydání předběžných opatření a tím znemožňují činnost soudu ve věci samé. Návrh pana červeného byl zamítnut.

Zpráva z osobního jednání pana Červeného na OSPOD z 6. května:

Pan Červený na jednání sdělil, že podal další dvě předběžná opatření na soud. Na náhradu asistovaného styku za pouze asistované předávání a také nesouhlas s výběrem školy v Táboře. Také se domnívá, že Lucka nepotřebuje žádné psychologické sezení a toto chce kontrolovat svým souhlasem, který popřípadě matce dá.

Zpráva z osobního jednání paní Modré na OSPOD z 14. května:

Paní Modrá uvádí, že Lucie je ve škole spokojená, má samé jedničky a hraje na flétnu. Jendou týdně dochází k psychologce a jednou týdně do Intervenčního centra. Paní Modrá sdělila svou obavu, že pan Červený vždy sedí a čeká na ni v zaparkovaném autě při předávání syna při asistovaném styku. Paní Modrá sdělila obavy o svůj život a citovala, jak ji pan Červený vyhrožuje zabitím. Na místo byla zavolána Policie sociální pracovníci, která doprovází asistovaný styk. Paní Modrá do spisu doložila Úřední záznam o podání vysvětlení na Policii o incidentu s panem Červeným. Toto jednání podpořené svědectvím označila za psychický teror.

Paní Modrá vypověděla, že pan Červený neplatí výživné.

6. května soud zamítl návrhy pana Červeného na předběžná opatření, které podal. Zamítl se návrh otce na polovičním podílu matky na nákladech za asistovaný styk. Soud zamítl návrh na opětovné přehlášení syna do původní školy a znovu prodloužit plán individuálního vzdělávání.

15. května provedli sociální pracovníce OSPOD zápis z rozhovoru s nezletilým Pavlem. Rozhovor byl uskutečněn v základní škole, kterou navštěvuje v Táboře. Ve škole se mu líbí a je tam spokojený, ale zároveň by si Pavel přál navštěvovat starou školu, kde má kamarády. Ale i zde je plno kamarádů, vyjmenoval asi patnáct jmen. Příliš ho nebaví povinná flétna, jinak ale navštěvuje i další kroužky. S tátou se nyní vídá jednou až dvakrát týdně a někdy je u toho přítomna sociální pracovníce a někdy si povídají sami. Pavel sám od sebe říká, že mu táta říká ty věci. Na otázku jaké věci odpovídá, že ty mezi nimi a mamkou. Že sociální pracovníce je tam k ničemu a tátou nezarazí. Pavlovi to není příjemné. Pavel řekl, že by u táty chtěl být přes víkend a spát tam. Z postřehů sociálních pracovníků vyplynulo, že Pavel se v určitých chvílích rozmýšlel a kontroloval co říci.

11. května pan Červený podal další odvolání k soudu k zamítnutí jeho návrhů na předběžné opatření.

19. května pan Červený podal k soudu námitku na podjatost soudce. Ten údajně nerespektuje presumpci nevinu, a trestní stíhání otce používá jako zdůvodnění zamítavých rozhodnutí o návrzích otce. Také nebere v potaz zprávu z odborného pracoviště zaměřené na asistovaný styk. Pan Červený se cítí tímto přístupem znevýhodněn. Pan Červený si také stěžuje, na vidinu prodlužování řízení samotného soudkyně, všemi předběžnými opatřeními, která podává. Pan Červený tedy navrhuje vyloučení této soudkyně z celého řízení.

20. května se soudce vyjádřil, že se necítí být podjatým, stejně se vyjádřilo OSPOD Prahy 9

Zpráva z osobního jednání právní zástupkyně paní Modré na OSPOD z 3. června:

Pavel při posledním asistovaném styku psychologce napsal informace o tom, co se dělo u nich doma. Psycholožka také zaslechla, jak otec Pavlovi říká, ať nezapomene na tajemství mezi nimi a ať řekne, že mamince neubližoval. Otec syna nabádal zejména před Policisty a to ve chvíli, kdy sociální pracovníce, která má dohlížet na asistovaný styk se právě vzdálila, ale zaslechla je. Taky slyšela, jak syna nabádá, že je pro něj lepší chodit do školy tam, kde chodil dříve, a že tam má své kamarády, se kterými bude moci být.

Vzhledem k tomu paní Modrá bude podávat žádost na zákaz styku. Pavel psychologce napsal: „že si v noci když jdu spát hraju na sex. Táta chodil doma nahatej i v bazénu. Byl, fackoval, škrtil, ponižoval, nadával sprostě řval na mámu, zakazoval kontakt s rodinou.“

Pak k tomu ještě šeptem dodal, že si jednou hrál s mámou ve vaně, vykřikl a přišel otec, který začal mámu topit. Pak Pavla odnesl do jiné místnosti.

18. června bylo rozhodnuto, že soudce není vyloučen z jednání, kvůli obviněním pana Červeného.

Dopis pana Červeného uveřejněný na webové stránce K213:

(žádné přesnější informace neuvádím záměrně, a to i přes porušení norem citaci, pro ochranu sebe a i údajů klienta)

„Tak jsem se stal další obětí justiční mafie a prostřednictvím OS pro Prahu 9 jsem byl na základě vykonstruovaného procesu bez důkazů odsouzen za asistence U., S. (*příjmení sociálních pracovníků*) a podjaté a nekompetentní soudkyně P.B. za domácí násilí ke třem letům natvrdo. Všechna údajná napadení se sice podařilo na základě objektivních důkazů vyvrátit, ale šlo prý o "psychické násilí", které je horší. A protože matka (*zde klient upřesňuje dítě*)- slečna J.S. řekla, že jsem jí týral mnoho let zpět, vlastně údajně po celou dobu našeho soužití, byl jsem jen kvůli tomuto tvrzení odsouzen podle druhého odstavce. Nic nepomohly výpovědi svědků, kteří potvrdili, že matka je alkoholička a feťáčka, užívala pervitin a byla opakovaně hospitalizována v PL Bohnice pro opakované pokusy o sebevraždu, agresivitu a alkoholismus. Čeká mě odvolání k Městskému soudu v Praze, kde dle mého obhájce JUDr. O. snad mám šanci, že se někdo možná bude i zabývat fakty a řídit zákony. Snad má pravdu a mám šanci na spravedlnost, i když na Městském soudě v Praze už soudí podjatá soudkyně P.B., kam byla patrně přeložena za dobré služby justiční mafii a zdárné průběhy zinscenovaných procesů vyprovokovaných zhrzenými a pomstychtivými ženami proti svým bývalým partnerům za vydatného přispění U., S. a dalších ubožáků a zločinců z krizových center, kteří se realizují škoděním slušným otcům, léčí si tak komplexy méněcennosti z vlastních zkrachovalých vztahů a spatřují svůj smysl života v šíření lží, pomluv, nenávisti, čímž napomáhají k realizacím vykonstruovaných procesů a snaží se ničit slušné otce a zavírat je do kriminálu za údajné "domácí násilí".“

Identifikace problému, potřeby klienta

Otec usiluje o svěření syna do střídavé péče, či výhradně do jeho péče. Má za to, že jeho matka je labilní a není kompetentní se o syna starat. Ze zápisů sociální pracovníce, která byla u asistovaného styku, vyplývá, že otec soustavně syna nabádá, aby změnil výpovědi před Organem sociálně právní ochrany dětí.

Střídavá péče v tomto případě není možná, protože syn s matkou žije v Táboře, tedy mimo Prahu. Což je okolnost, kdy soud návrhu jistě nevyhoví, protože není pro dobro dítěte například navštěvovat dvě školy.

Stanovení cílů

Klient pan Červený má za cíl získat syna výhradně do své péče. Při tomto řešení postupuje dle rad právního zástupce, s OSPOD ani jiným orgánem nespolupracuje.

Klienta paní Modrá zcela opačně a v zájmu jejich syna konzultuje všechny kroky. Jejím cílem je žít šťastně, bez jakýchkoli zásahů otce.

Orgán sociálně právní ochrany dětí má primárně stanovený cíl již zákonem, a to co nejlepší situaci pro syna Pavla.

Průběh následného poradenského procesu

Případ měl podobný vývoj ještě několik měsíců, poté došlo k rozhodnutí soudu u ustanovení dítěte v péči matky a s otcem se bude syn vídat každé dva týdny na víkend, od soboty do neděle. Poslední rok a půl se případ zdržuje neustálými průtahy pana Červeného, který na soudní jednání nedochází, a ty jsou neustále odročovány. Klient nevyužívá žádné z doprovodných služeb a ani nedochází na psychoterapeutická sezení. Poradenský proces u klientky paní Modré byl úspěšný, klientka je sama velmi aktivní a zapojila se do mnoha doprovodných aktivit, jak dosáhnout úspěšné intervence. V jejím případě také funguje zpětná vazba, kdy pravidelně dochází na OSPOD a informuje o průběhu soudů.

Výsledek poradenského procesu, analýza

Paní Modrá má stále strach o syna a to zejména kvůli otcově snahám s ním manipulovat, a přesvědčovat jej ať nepravdivě vypovídá. Paní Modrá stále dochází na psychoterapeutická sezení a snaží se posílit po psychické stránce. (viz závěr kazuistiky z Intervenčního centra)

Na sezení s psychologem dochází i jejich syn Pavel, kterému se jinak daří dobře, přestože je zjevné, že velmi trpí vztahem mezi rodiči.

Pan Červený byl odsouzen městským soudem za trestný čin 215a, „týrání osoby žijící ve společném domě nebo bytě“, avšak rozsudek ještě nenabyl právní moci a pan Červený se odvolal k obvodnímu soudu. Průběh tohoto soudního řízení je stejný jako soudní řízení o svěřeni syna do péče. Pan Červený se stále omlouvá a soudní jednání odročuje z různých důvodů.

Pan Červený se krátce po začátku asistovaných setkání oženil se svou družkou, která byla svědkem všeho dění. Klient pan Červený je v očekávání narození druhého dítěte. Nedochází na žádné terapeutické sezení a ani do žádné organizace zaměřené pro nápravu násilných osob, či svépomocné skupiny.

Prognóza

Klientka paní Modrá je na velmi dobré cestě, jak vrátit život svůj i synův do spořádaného, dle možností. Dá se čekat úspěšné dokončení terapeutických sezení jejich i jejího syna. Syn znovu začal pravidelně chodit do nové školy a zdá se, že velmi dobře zapadl, paní učitelku si oblíbil, je snaživý a úspěšný a to nejen ve škole ale i v hudebních a jiných kroužcích.

Klientu panu Červenému se brzy narodí druhé dítě. OSPOD jej bude nadále sledovat, protože se mohou opět vyskytnout patologické znaky při výchově dítěte a soužití s jeho manželkou. Předpověď je spíše kritická a nedůvěřivá v jejich další spořádaný život a to zejména pro neučinění z žádných doporučení, jako vyhledání pomoci v neziskovém sektoru a tak podobně.

Diskuse případu

Prognóza intervence je spíše neúspěšná. Neděje se žádná zpětná vazba, pan Červený dochází na OSPOD si pouze stěžovat. U soudu, na návrhy svého právního zástupce, podává nové a nové trestní oznámení, předběžná opatření a návrhy na svěření syna do péče.

Návaznost na další služby není žádná. Případná úvaha, pro rozvoj pracoviště je ochrana novorozence pana Červeného. Dítě a jeho manželka zůstane pod kontrolou OSPOD, zejména pro riziko opětovných patologických jevů v rodině. Syn Pavel bude žít s matkou, která se bude starat o jeho výchovu. Žijí v jižních Čechách, kompletně izolováni od jakéhokoli styku s otcem, syn se bude každý druhý víkend s otcem stýkat, dle nařízení soudu.

Matka s OSPOD aktivně spolupracuje, stejně tak jako s psychologem a poradnou pro rodinu, tedy využívá všech dostupných metod, jak sebe i syna vrátit do psychické rovnováhy a dál žít bez strachu a násilí. Syn Pavel, jeho školní výsledky i mimoškolní činnost zůstává pod občasnou kontrolou OSPOD.

5 ZÁVĚR

Problematika domácího násilí na dětech je důležitá obzvláště ve dvou rovinách, a to ochrana dítěte před domácím násilím a dopad násilí na dítě. Častou chybou je rychlý zkratovitý závěr při hodnocení dopadu násilí na dítě. Tomu je nutné věnovat mnoho pozornosti při práci vyškolených odborníků, například psychoterapeutů, psychologů, policejních psychologů atd., kteří s dítětem pracují. Nedostatečně chápající je však postoj učitelů, kteří s dítětem setkávají. Tento názor jsem získala zejména při praxi na OSPOD, kde bylo častým problémem špatný zákrok ze strany učitelů, necitlivé jednání a zpovídání dítěte (což mě znovu přivádí k problému druhotné viktimizace).

Dítě vnímá realitu prostřednictvím zkreslených obrazů, které pozoruje ve své rodině. Velkým nebezpečím je přijetí takové reality jako za pravidlo ve společnosti. Nápodoba a přiblížení se ke vzoru dítěte (v případě syna k jeho násilnému otci), má tvrdý dopad na psychický vývoj dítěte, které již není schopno kriticky spatřovat problém v násilí v rodině. Důsledkem násilného chování pro dětskou oběť je akutní reakce na stres, posttraumatická stresová porucha a identifikace s násilnou osobou.

Obrovskou potíží je očekávání chybějící podpory od dítěte pro matku, která je obětí domácího násilí. Dítěti je tím nastolována hluboká bezmoc a je nuceno se postavit na jednu či druhou stranu. V podstatě jde o nepřímé týrání dítěte, kdy si rodiče neuvědomují, jak tímto dítě masivně ovlivňují a tlačí jej do existenciální situace, neobávám se říci, a to zejména v situaci, kdy násilný rodič ohrožuje pouze druhého partnera a k dětem je vlídný a milý, což byl případ rodiny, které jsem se věnovala ve své kazuistice.

Při zkoumání jevu domácího násilí na dětech jsem dospěla k následujícím závěrům: Tento problém je nebezpečný zejména pro trans-generační přenos a vnímání násilí jako běžného stereotypu a normy ve společnosti. Nebojím se mluvit o bludném kruhu, do nějž se dítěte, které vyrůstalo v rodině plné násilí, dostává. Dítě trpí po celý zbytek svého života, protože pokud není schopno se od tohoto modelu odprostit, bude dělat stejné chyby. Také latence a časový odstup trestních oznámení pomáhají prohloubení propasti v sebedůvěře a sebejistotě dítěte, které dennodenně vidí pouze strach, nenávist, zlobu a vztek.

Další úsudek, ke kterému jsem dospěla, je potřeba zvýšené pozornosti v následné péči o násilné osoby. Situace, v jaké se ocitne násilná osoba po vykazání, je společensky vysoce nebezpečná a vyžadovala by více zájmu. Při studiu současných poměrů jsem narazila na Diakonii Českobratrské církve evangelické, která se stará o terapii násilných osob. V souvislosti s tím při možnosti dalšího rozpracování tohoto tématu by bylo důležité objasnit přijatelné postupy a řešení stavu při předběžném opatření prodloužení doby vykazání. Násilné osobě se tak ze dne na den stane, že až na několik měsíců nesmí do svého bydliště. To samozřejmě sebou nese velké komplikace pro násilnou osobu. Musí si najít nové přechodné bydlení, což souvisí s finančními výdaji. Pokud jde o psychickou stránku, osoba

je frustrovaná, zmatená, v horším případě rozzlobená a projektuje vinu do ohrožené osoby, kdy se kumuluje vztek a agrese. Nejčastějším únikem je alkohol a drogy, a to má samozřejmě vliv na pracovní možnosti násilné osoby. Není výjimkou, že po vykazání, následuje vyhození z práce (toto jsem vysledovala na praxi). Vykázaná osoba tedy kompletně zklame ve všech oblastech života.

Jako problematickou hodnotím skupinu K213 a celkový rozbor případů násilných osob a mužů, jakožto statisticky prokázanou většinu násilných osob. V tom spatřuji možný vývoj při dalším studiu či rozvoji této práce. Více se k uskupení K213 nechci vyjadřovat, protože si nejsem jistá relevancí svých poznatků.

Možné pokračování v mé práci, by také mohlo být zkoumání oblasti viktimologie a psychologie oběti, primární a zejména sekundární viktimizace v případě dětí, jakožto svědků domácího násilí, kam jsem dospěla, při studia knihy *Pomoc obětem a svědkům trestných činů* od docentky Čírtkové.¹⁴²

Úsek, kterému se věnuji málo, přestože mě velmi zaujal a oslovil je Systémové týrání. Více jej popisují v kapitole Trestné činy páchané na dětech, avšak uvádím pouze základní poznatky, protože jsem si nevytyčila cílem podrobnější rozbor tohoto druhu týrání. Systémové týrání je v současnosti naléhavým problémem, kdy komplikovaná administrativa a byrokracie, které jednotlivé případy provází, dítě velmi frustrují. Sociální pracovníci například musí provést s dítětem pohovor, ve chvíli, kdy mají podezření, že se v rodině něco děje. Pohovor je samozřejmě bez přítomnosti rodičů, nejčastěji tedy ve škole, což samo o sobě musí být pro dítě velmi stresující. Přestože je velká snaha tyto aspekty eliminovat, nepochybuji o tom, že systémové týrání je neodkladný problém.

Směr, kterým by ochrana dětí před domácím násilím měla jít, je po vzoru WHO, zahrnutí dětského svědka, tedy svědka násilností, tak jak ho vnímá WHO, tedy přítomnost dítěte u domácího násilí, by mělo být soudem vnímáno jako přitěžující okolnost. Dopad domácího násilí na psychiku dítěte je drtivý. Prožívat bezstarostné dětství prakticky není možné v rodině, kde je domácí násilí. Mladší děti reagují na násilí v rodině úzkostí, starší naopak hostilitou. Dívky si takové jednání promítají do svých emočních vztahů, chlapci naproti tomu do svého chování.

Pokud jde o pragmatičtější část mé práce a možnostem ochrany, zabývám se Institucí vykazání, která je preventivním opatřením pro ochranu ohrožených osob. Od 1. ledna 2007 byla Policie oprávněna násilnou osobu v případě domácího násilí ze společného obydlí vykazat či jí zakázat vstup do obydlí. Novým zákonem č. 273/2008 Sb. O Policii ČR byl od 1. ledna 2009 zrušen institut zákazu vstupu ale zůstala a byla posílena Instituce Vykazání.

Nejproblematictější situací je příjezd Policie na místo, kde je pouze tvrzení násilné osoby proti tvrzení ohrožené osoby. Proto je žádoucí tvorba zvláštní sekce Policie pro domácí násilí, tak jako

---

¹⁴² ČÍRTKOVÁ, Ludmila.(2007): *Pomoc obětem a svědkům trestných činů*. Grada, Praha. 191s. ISBN 978-80-247-2014-2.

v oblasti Prahy 3 (policejní úsek městské části Prahy 3, Prahy 8, Prahy 9, 14, 18, 19, 20, 21). Tento mobilní útvar je v přímém spojení s Intervenčním centrem a příslušným OSPOD.

Velmi zajímavou kapitolou, která mě zaujala, bohužel ve své práci jsem neměla prostor se k ní vyjádřit více, je diagnostická metoda SARA DN. Jde o jednoduše strukturovaný dotazník, na zjištění přítomnosti domácího násilí, kterým disponuje policista. Tento dotazník jsem se snažila získat, bohužel neúspěšně.

Mezi nejčastější trestné činy patří týrání dle § 215, trestního zákoníku. Jde o čím dál častější rozsudek soudu a při své praxi na OSPOD jsem si již zvykla o něm mluvit, familiárně „dvěstěpatnáctka“. Mezi pachatelem a obětí musí být Jasně citová, sociální a ekonomická vazba. Vyšetřování pak často komplikuje právě tato sociální vazba, kdy dítě je izolováno a bojí se říci pravdu. Není výjimkou, že dítě provází noční děsy, noční můry, může se začít v noci pomočovat, celé vyšetřování je velmi stresující, troufám si říci, že stejně tak, jako dětské svědectví domácího násilí.

Svou bakalářskou práci bych ráda zakončila subjektivní, emotivně motivovanou úvahou. Pro dítě není horší situace, nežli vidět jemu dvě nejbližší osoby, jak se mezi sebou hádají a zraňují se. Není nic horšího, než když vidí otce, jak ubližuje matce, která je proti němu slabá a bezbranná. Dítě zcela nesprávně cítí spoluzodpovědnost a jednání projektuje do sebe a identifikuje samo sebe jako viníka celé situace. Na prožité situace musí stále myslet, vrací se jim a znovu prožívají pocity strachu a nejistoty. O to více je potřeba soustavně pracovat na odhalování podobných zločinů, zlepšovat mezi orgánovou spoluprací a nebýt lhostejný k tomu, co se děje u sousedů.

6 ZDROJE

6.1 Právní předpisy a komentované právní předpisy

Zákon o rodině - Zákon č. 94/1963 Sb.

Zákon o sociálně-právní ochraně dětí - Zákon č. 359/1999 Sb.

Zákon, kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím - Zákon č. 135/2006 Sb.

Důvodová zpráva k zákonu č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím.

Zákon o Policii České republiky - Zákon č. 273/2008 Sb.

Trestní zákoník - Zákon č. 40/2009 Sb.

Novela trestního zákoníku - Zákon č. 91/2004 Sb.

Zákon o přestupcích - Zákon č. 200/1990 Sb.

Listina základních práv a svobod - Zákon č. 2/2003 Sb.

Občanský zákoník - Zákon č. 40/1964 Sb.

Zákon o státní sociální podpoře - Zákon č. 117/1995 Sb.

Zákon o vlastnictví bytu - Zákon č. 72/1994 Sb.

Zákon o obecním zřízení - Zákon č. 128/2000 Sb.

6.2 Odborná literatura

[1] BEDNÁŘOVÁ, Zdena, MACKOVÁ, Kateřina, WUNSCHOVÁ, Petra, BLÁHOVÁ, Kateřina. (2009): *Domácí násilí, Zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. Acorus, Praha. 91s. ISBN 978-254-5422-0.

[2] BEDNÁŘOVÁ, Zdena, MACKOVÁ, Kateřina, PROKEŠOVÁ, Hana. (2006): *Studijní materiál o problematice domácího násilí pro pracovníce a pracovníky orgánů sociálně-právní ochrany dětí*. Ministerstvo práce a sociálních věcí, Praha. 139s. ISBN 80-86878-50-3.

[3] ČÍRTKOVÁ, Ludmila. (2007): *Pomoc obětem a svědkům trestných činů*. Grada, Praha. 191s. ISBN 978-80-247-2014-2.

[4] HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdena. (2001): *České rodinné právo*. Doplněk, Brno. 384s. ISBN 80-210-2706-1.

[5] MATĚJČEK, Zdeněk. (2003): *Co děti nejvíc potřebují*. Portál, Praha. 108s. ISBN 80-7178-853-8.

- [6] MATOUŠEK, Oldřich. (2003): *Slovník sociální práce*. Portál, Praha. 272s. ISBN 80-7178-549-0.
- [7] MOŽNÝ, Ivo. (2002): *Sociologie rodiny*. Slon, Praha. 250s. ISBN-80-86429-05-9.
- [8] NOVOTNÝ, František (2006): *Právo na sebeobranu*. LexisNexis CZ, s.r.o., Praha. 114s. ISBN 80-86920-10-0.
- [9] PROKOP, Martin. (2002): *Právní ochrana dětí a obětí domácího násilí*. Ekologický právní servis, Brno. 79s. ISBN 80-902570-8-9.
- [10] ŠUSTEROVÁ, Marie, NEDVĚDOVÁ, Alena, VANÍČKOVÁ, Lenka, CHOMOVÁ, Zuzana. (2010): *Sborník textů k problematice domácího násilí*. CSSS, Praha. 166s.
- [11] VANÍČKOVÁ, Eva, HAJD-MOUSSOVÁ, Zuzana, PROVAZNÍKOVÁ, Hana. (1995): *Násilí v rodině, syndrom zneužívaného a zanedbávaného dítěte*. Karolinum, Praha. 64s. ISBN 80-7184-008-4.

6.3 Slovníky

- [12] *Právnícký slovník*, HENDRYCH, Dušan a kol. Praha, C.H.Beck.
- [13] MATOUŠEK, Oldřich. (2003): *Slovník sociální práce*. Portál, Praha. 272s. ISBN 80-7178-549-0.

6.4 Internetové zdroje

- [14] Vláda České Republiky [online]. 2010. [cit. 10.2.2011]. Dostupný z WWW:
< <http://vlada.cz> >
- [15] Bílý kruh bezpečí: Domácí násilí [online]. 21.4.2007. [cit. 20.3.2011]. Dostupný z WWW:
< www.domacinasil.cz/cz/redakce/statistiky/vykazani-v-cr-rok-2010-srovnani-2007-2010/r262>

7 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Bezpečnostní plán (text)

Příloha č. 2: Statistické údaje o vykázání (tabulka)

8 PŘÍLOHY

8.1 Příloha č. 1: Bezpečnostní plán (text) ¹⁴³

Profesionálové z Intervenčního centra poskytují jednu z možných pomoci vypracování bezpečnostního plánu. Jde o užití základních informací pro tvorbu možného řešení kvůli ochraně před dalšími útoky.

Sociální pracovník jednoduchými dotazy zjistí povahu a okolnosti útoků. Důležitý je dotaz na dostupnou pomoc, například sousedé, rodina, policii, azyl). Sociální pracovník spolu s ohroženou osobou vytvoří sled jednotlivých kroků, co dělat v případě hrozícího násilí. Významným aspektem je kreativní myšlení, pro úplnou bezpečnost ohrožené osoby.

Podstatné je předpokládat sdílenou domácnost ohrožené a násilné osoby a situace není tedy jinak řešitelná.

Sociální pracovník poučí ohroženou osobu o základních pravidlech:

- Nenechat se při incidentu uvěznit v části domu, kde nejsou okna ani dveře
- Neřešit konflikt v kuchyni
- Zapamatovat si důležitá telefonní čísla.
- Svěřit se přátelům a příbuzným a vytvořit si vlastní podpůrnou síť.
- Promyslet si a naplánovat únikové cesty.
- Promyslet přijatelné důvody, díky kterým může odejít.
- Předem se rozhodnout kam půjde, až se dostane ven z bytu.
- Promyslet si, jak se tam dostane
- Domluvit si s přáteli nebo sousedy znamení
- Zabalit si pohotovostní tašku

Při náhlém odchodu si oběť má vzít sebou:

- Průkaz totožnosti a rodné listy dětí.
- Průkaz o nemocenském pojištění pro sebe a děti.
- Doklad o vztahu k bytu, například nájemní smlouva
- Pracovní smlouva, rozhodnutí o důchodu, rozhodnutí sociálních úřadů.
- Rozhodnutí o svěřeni dítěte do péče.
- Doklady o přístupu k účtu.
- Policejní záznamy o dřívějších oznámeních.

---

¹⁴³ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. (2007): *Pomoc obětem a svědkům trestných činů*. Grada, Praha. 191s. ISBN 978-80-247-2014-2.)

8.2 Příloha č. 2: Statistické údaje o vykázání (tabulka) ¹⁴⁴

Kraj	Počet obyvatel	Vykázání v roce 2007	Vykázání v roce 2008	Vykázání v roce 2009	Vykázání v roce 2010	Celkem
Praha	1 193 270	59	34	48	104	245
Moravskoslezský	1 283 911	217	110	111	108	542
Jihomoravský	1 138 174	82	72	82	87	323
Středočeský	1 108 465	79	67	59	64	369
Ústecký	826 852	81	87	134	133	435
Jihočeský	626 634	50	37	35	84	206
Olomoucký	624 961	44	35	43	61	183
Zlínský	598 789	49	46	36	81	212
Plzeňský	552 553	16	22	14	27	79
Královehradecký	552 481	34	22	16	44	116
Vysočina	552 267	32	26	39	51	148
Pardubice	509 353	61	39	44	73	217
Liberecký	429 080	30	36	68	62	196
Karlovarský	304 831	32	46	49	79	206
		862	679	778	1058	
Celkem	10 271 621					3377

Copyright Bílý kruh bezpečí, o.s.

Kompletní přehled statistických údajů o vykázání k nalezení na níže uvedené webové stránce www.domacinasili.cz, která patří organizaci Bílý kruh bezpečí. Na této stránce jsou zpracovány kompletní statistiky k domácímu násilí. Údaje jsem podpořila kontrolou ve Sborníku textů k problematice domácího násilí.¹⁴⁵

¹⁴⁴ <http://www.domacinasili.cz/cz/redakce/statistiky/vykazani-v-cr-rok-2010-srovnani-2007-2010/r262>

¹⁴⁵ ŠUSTEROVÁ, Marie, NEDVĚDOVÁ, Alena, VANÍČKOVÁ, Lenka, CHOMOVÁ, Zuzana. (2010): *Sborník textů k problematice domácího násilí*. CSSS, Praha. 166s.